

Nemunas

Nr. 31
(880)

2013 m.
rugsejo 12-18 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Vladimiras DUBENECKIS. Spektaklio „Marija Magdalietė“ kostiumo eskizas.

Ten viskas daug labiau

4 p.

9 770 134 314 014

*Aritmetikos mokslas seniai atsiliko, žmogau.
Ryto valandą nardo danguj blezdingėlės.
Visą laiką skaičiavom paukščius – pavargau.
Ypatinga diena – vėjas panages skaudžiai užgėlė.
Duok man ranką, eisim toli –
Už kalnų, už marelių, už nieko –
Ir giedosim dangaus avily.*

Violeta ŠOBLINSKAITĖ ALEKSA

Romualdo RAKAUSKO iliustracija

Rudeninės permaninos

Po vasaros kiek aprimusį Kauno gyvenimą įsiūbavo ne tik sugrįžusi studentija, moksleiviai, bet ir plūstelėję renginiai – parodos, koncertai, premjeros. Dėmesį patraukė ir spalvingi Kauno menininkų namų plakatai, kviečiantys į sezoną atidarymą, kuris, kitaip nei ankstesniais metais, tėsis net tris dienas. Renginiai neįprasti gal tuo, kad pasirodys mums mažiau pažistami kolektyvai ir iš kitų Lietuvos miestų, rajonų. Taigi apie sezoną pradžią ir apie tai, kokią veiklos erdvę sau yra „apsibrėžę“ Kauno menininkų namai, pakviestas prie fontano mielai mums pasakoja šiu jaukių namų direktorius Viktoras VALAŠINAS:

– Kaune kultūros renginių gal jau net per daug. Manau, trūksta atrankos. Nesinorėtų, kad, patai-kaudami „plačiosioms masėms“ (tegu neįsižiedžia žiūrovą), pataptume savo miesto kultūra panašūs į dabartines televizijas, išskyrus tik LRT, kuriose rodomas kažkokas draikalas. Aišku, žiūrėti galima viską, bet... su saiku. Dingo giluma. Visuomet prisimenu, kai po Jono Vaitkaus režisuoto spektaklio „Paskutiniejį“ ateina Kestutis Genys į užkulisius ir neriebiai nusikeikęs sako: „Toooki katarsi patyriau!“ Ar dabar dažnai taip galime pasakyti?

– *Tai kokias erdves ar ribas Menininkų namai apsibrėžė sau? Kaip atsirenkate, ką pateiksite žiūrovui?*

– Šiuo metu rengiame ir vykdome projektus, kuriems gauname finansavimą, nors esame ir biudžetinė įstaiga. Tiesa, būtinai noriu pasakyti ir pasidžiaugti, kad Kauno miesto savivaldybė vienintelė Lietuvoje išlaikė ir turi Menininkų namus! Išties garbė miestui. Kriterijus vienas – propaguoti profesionalųjį meną. Manau, nereikia abejoti – jeigu projektai finansuojami jau kelinti metai, vadinasi, jie to verti. Štai kad ir „Kūrybos valanda“, kurią šiemet ves Dovilė Zelciūtė. Jai tai tikrai puikiai sekasi. Numatyti vakarai su aktoriais Monika Vaiciulyte, Rasa Samuolyte, Dainiumi Gavenoniu, rašytoju Mariumi Ivaškevičiumi. Tai puikus dialogas tarp profesionaliosios literatūros ir jos suvokėjo, tarp kūrybinio lietuviškojo teatro avangardo intencijų ir žiūrovo. Mūsų veikloje pastebimai padaugėjo jaunų menininkų, kartu jaunėja ir žiūrovai. Kartais publiką būna labai įvairaus amžiaus. Projekte „Atrasti“, kuris išimtini skirtas jaunimui, jaunujių ir profesionalių teatro aktorių populiarinimui, parodysime teatro judėjimo „No theatre“ monospektaklį „Pamišėlio užrašai“. Kartu su audiovizualine poezijos grupe „Avaspo“ bei choreografe Aira Naginevičiute ku-

riame spektaklio eskizą projekte „Melancholijos bokštai“.

Klasikinės muzikos gerbėjams – projekto „Tūkstantmečio aidai muzikoje“ renginiai. Esame numatę vakarus su klarinetininku prof. Algirdu Budriu ir styginių ansambliu „Art VIO“. Kompozitorės Dalios Kairaitytės jubiliejiniame va- kare dalyvaus Mindaugas Zimkus, Sabina Martinaitytė, Audronė Eitmanavičiūtė, Paulė Gu- dinaitė, Ina Vaičienė, vokalinis ansamblis „Akusto“, jaunieji „varpeliukai“. Festivaliu „Iš arti“ priklausantis audiovizualinis renginys „Lietuviškuos muzikos karpiniai“ apims muzika, šokį, vizualųjį meną.

Na, visko čia neišvardymis, žiūrovai per sezoną patys įvertins mūsų pastangas. Grįžkime prie klau- simo apie erdves – prisimenu, anksčiau sulaukdavome paraginimų, netgi priekaištų: „Jūs ką nors darykite placiau, eikite į gatvę!“ Gal kiek per šiurkščiai cituoju, bet, sutikime, gatvės renginiuose ne visuomet aptinkame profesionalaus meno. Manau, Menininkų namai rado savo vietą ir tikslą. Šioje sąlygiškai kamerinėje erdvėje ne mažiau profesionalaus meno nei didžiosiose.

– *Savo žiūrovą tikrai išsiugdėte. Gal tam ir pui- ki jūsų veiklos sklaida padeda?*

– Taip, mūsų atnaujinta internetinė svetainė yra mielai lankoma. Atnaujinome ir savo logotipą – dabar jis primena menininko autografa. Pui- kiai dirba internetinis portalas „Kamanė“. Ji jau pasikeitusi, įdomi – džiaugiuosi Vaivos Grainytės entuziazmu, ryškiu mąstymu ir ieškojimais, kaip populiarinti profesionalųjį meną. Apskritai mūsų kolektyvas labai susitelkės. Ilgametė mano pavaduotojos Laimos Rainienės patirtis, kultūros išmanymas ir išmintis – neįkainojami, tai pui- kiai dera su jaunimo entuziazmu. Esu dėkingas jai ir kitiems. Kartais ir pats susigundau arba pa-

skatina kaip aktorių sudalyvauti viename ar kita- me projekte. Smagu įgyvendinti ir savo idėjas.

– *Bet pažiūrėjus į naujojo sezono atidarymo programą, atrodo, visgi mėginate „išeiti į gatvę“? Net tris dienas lepinstė žiūrovus renginiais.*

– Aha, einaime „i ploti“ (juokiasi). Vasarą ruo- mės projektams, o į atidarymą nutarėme pasikvies- ti kitų savivaldybių kolektyvus. Gal visi jie ir ne- bus aukšto lygio, bet visuomet sakiau, kad tiek rajonuose, tiek miesteliuose ar kaimuose žmonės nėkvalesni už kitus. Negalvokime, kad Lietuva – tai Vilnius, O Rusija – tik Maskva. Štai žiūrėkit, Alytaus muzikos mokyklos jaunimo simfoninio or- kestro „Svajonė“ pasirodymas. Net Vilhelmas Če- pinskis mielai sutiko su jais pagroti! Ir į gatvę iš- ējome netycia, nes Klaipėdos kolektyvo vaidini- mui reikia būtent tokios erdvės. Bet tai tik atidarymo proga.

– *Išduokite paslapči, kaip čia dėl tų skulptūros „suvyсты“?*

– Pirmadienį 16 val. iškilmingai suvystysim Roberto Antinio ir jo tėvo skulptūras remontui. Tai akcija, kuria norime atkrepti dėmesį, kad jos stovi šalia mūsų esančiame skverelyje ir yra labai apleistos. Parašėme kreipimąsi į miesto savival- dybę, nes skverelis jų žinioje, tad galbūt rasis pi- niigelių. Dabar madingas toks įdomus pasakymas – „reikia rasti“. Po kreipiniu jau pasirašė nemažai menininkų. Tai va, gal gerai pateškojus ir pavyks šiek tiek jų rasti. Savo jégomis mėginsime taisytis tvorą. Dabar tai vieta rinktis tokiai publikai, po kurių apsilankymo čia randame visokio „turto“: plastikinių „bambarių“, švirkštų. Norėtume šalia gražių namų turėti ir gražią aplinką.

– *Taigi laukiame jau šį savaitgalį visų kaunie- cių ir miesto svečių – kartu pradėkime sezona, pasižmonėkime. O „kleckų“ bus? Taip kartais smagiai nuskamba jūsų pakvetimas į vaisies po renginio.*

– „Kleckų“ nebus! Argi teatre po spektaklio dar kas duoda vakarienę? (Kvatoja). Štai atlikėjų al- kanų nelaikymis, jiems tų „kleckų“ bus.

– *Dėkojame už pokalbi ir linkime kūrybingo se- zono Menininkų namams ir visam kolektyvui.*

Kalbėjosi Gražina Viktorija PETROŠIENĖ

4 Vyksmas

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Bilietai į festivalį – tai bilietai į Afriką

Ne tik turistai šiaisiai laikais ilgina maršrutus ir nukreipia juos vis toliau nuo Europos. Šio žemyno šokis per daugiau nei dvidešimt „Auros“ rengiamų festivalių jau taip pat daugmaž išžvalgytas, todėl šiemet dairomasi egzotikos. **Rugsėjo 18-22 d.** mūsų laukia netikėta kelionė po Afrikos žemyną. Choreografų bei šokėjų kūnų kuriami vaizdai taps vaizduotę žadinančiais atvirukais iš Benino, Dramblio Kaulo Kranto, Senegalo, Nigerijos, Maroko, Malio... Kaip teigia festivalio organizatoriai, domėtis Afrika dabar netgi madinga. O afrikiečiams – tai galimybė ištakėti iš klaustrofobiškos aplinkos, parodyti save kitokius ir nusikratyti daugelio taip tvirtai per laiką prilipusių stereotipų. Žodžiu, jokio folkloro su bananų palmių lapų sijonais nebus, tačiau gilių, iš esmingosios savasties jausmo ky-

lančių tradicijų, nacionalinių vertybų mišinio su šiuolaikinio šokio formomis tikriausiai galima pažadeti. Tiesa, Afrikoje, kurioje sekmingai gyvuoja šiuolaikinio šokio tradicija, veikia ne viena choreografijos mokykla, nėra lankęsi net festivalio organizatoriai, todėl jie smalsauja ne mažiau nei mes visi.

Idėja atsigrežti į Afriką kilo prieš ketverius metus. Bielefeldo festivalyje, kuriam vadovauja ilgus metus Vokietijoje gyvenantis afrikietis, galima pamatyti daug trupių iš šio žemyno. Ten ir užsimenzgė kontaktai tarp Afrikos ir Kauno. Ilgai tartasi, dirbta, tačiau, jei ne Vokietijos tarpininkavimas, tikriausiai dar ir dabar viskas nebūtų pakanka, nes susikalbėti su Afrika ne taip jau paprasta. Festivaliai, kaip, beje, ir mūsiškis „Auros“,

rengiami ne tik žiūrovams pasimėgauti, bet ir naujiems kontaktams, draugystėms megzti, o profesionaliems šokėjams tai – galimybė spektaklių bei pamokų metu pasisemti patirties iš kolegų, kurie galbūt dirba visiškai kitaip.

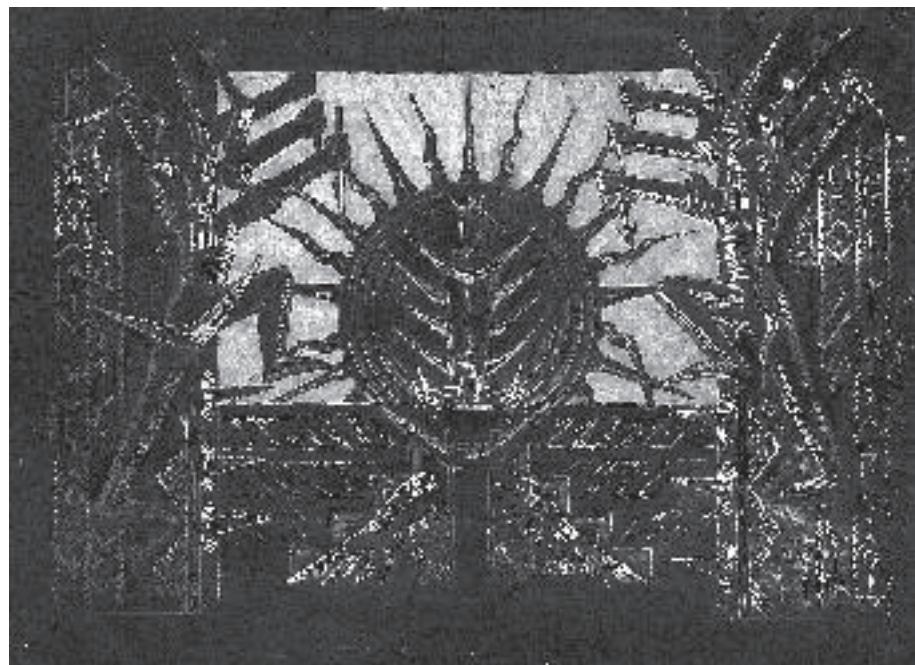
Ir mes apie Afriką, ir afrikiečiai apie mus tikriausiai nedaug galėtų pasakyti, todėl jie labai noriai atvyksta į „Auros“ festivalį. Taip susidėliojo itin marga, plataus spektro programa, kurioje bus visko. Tačiau pirmiausia – Germaine Acogny iš Senegalo – choreografijos žvaigždė, šviečianti ne tik Afrikos žemyne, bet ir daug plačiau. Brandi, jau 69-erių metų šokėja ir choreografe pristatys savitą solo spektaklį, kuriame bus nemažai politinio gyvenimo realiųjų „Nepaprastas patriotizmas ir meilė Afrikai bändravus su

Germaine Acogny (Senegalas).

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Ten viskas daug labiau

Liudo Truikio dekoracijos eskizas spektakliui „Trys talismanai“.

Rugsėjo 5 d. Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje atidaryta paroda „Scenos egzotika“. Šiandien taip dažnai minimas meno kūrinių tarpdiscipliniškumas, o kai kuriuose šis bruožas yra savaiminis ir neišvengiamas. Scenografija visada balansavo tarp kardinaliai besiskiriančių sričių – dailės ir teatro, todėl tyrinė-

jama įvairių specialistų skirtingais aspektais. Jei, žinoma, apskritai tyrinėjama, nes ji, regis, vis dažniau tampa pagalbiniu scenos menu. O buvo laikai, kai teatrai vizualiajai daliai sukurti kvietėsi geriausius Lietuvos ir užsienio menininkus, ir jie kūrė tikrai išpūdingus dalykus, ieškojo naujų formų. Pirmasis Lietuvos teatro dailininkų susibūrimas vyko 1933 m. sausio 8-22 d. Kaune, kur ir virė intensyviausias teatrinis gyvenimas. Tuometėje parodoje pristatyti naujausi moder-

nūs bandymai, kuriais testi keliai vytis Europos tendencijas ir ieškoti savų atradimų. Štai šiai pirmai scenografijos parodai po aštuoniasdešimties metų ir dedikuojama naujoji „Scenos egzotika“. Kodėl egzotika? Todėl, kad scenose tuomet vyavo „išpūdingi egzotiškų kraštų motyvai bei lietuvių pasakų, istorijos temos, kurios sukeldavo tarpukario žiūrovams praeities ilgesi, atrodė atrūkusios nuo kasdienybės“. Arba todėl, kad to meto kūriniuose atsirado „stebuklingiemis pa-

G. Acogny verčia net šiek tiek suglumti, nes tai taip tolima nuo lietuviškųjų realijų. Vienintelis choreografės ir šokėjos troskimas yra kurti ir atstovauti savo šaliai. Todėl ir jaunus žmones ji skatina išvažiuoti, mokytis, atrasti, o vėliau visa tai parvežti į Afriką“, – išskirtinę asmenybę, tikrąjį Afrikos kultūros ambasadorę pristato festivalio rengėjai. Lietuvoje svečiuosis ir G. Acogny mokiniai, kurie gyvena ir dirba įvairiose šalyse. Kaune jie pasimatys po kelerių metų. Tokios darbar „projektinio“ šokio tradicijos: net penki vienos šokio trupės nariai, kurie taip pat dirba visiškai atskirai, susitikę repeteos prieš pusmetį pastatyta spektakli, o vėliau vėl išsiskirstys kas sau po pasauli. Štai taip Kaune susikerta skirtingi, labai tolimi keliai. O šiaip Afrikos šokio apžvalga aprėps plačią šiuolaikinio šokio žanru įvairovę.

Per penkias festivalio dienas bus parodyta 15 spektaklių. Ir šalia Afrikos šliejasi jau tradiciškai kasmet į Kauną atvykstantys svečiai iš Izraelio, viena garsiausių Austrijos trupių, antrą kartą festivalyje besilankantys Lenkijos šokėjai ir visai kitokie prancūzai. Kitokie todėl, kad natūralių natūraliausiai iškrinta iš šiuolaikinio šokio rėmų. Paskutinę festivalio dieną mišsuojantys *hiphoperiai* senojoje Kauno sporto halėje parodys šį tą visiškai kitokio, nei esame įpratę matyti, o ir scena bus visai nepanaši į tą, kurioje pasirodo sportininkai ar cirkininkai. Festivalio organizatoriai taip tikisi prisivilioti gatvės šokio gerbėjus, kad jie ir vėliau pasiliktų su šiuolaikiniu šokiu. Taip, darbar tokie laikai, kai žiūrovus tenka vilioti staigmenomis, retenybėmis ir kokybe, nes tik Birutės Letukaitės prisiminimuose liko tos dienos, kai duris į salę tekdaug užremti, kad nesugriūtų visa besiveržianti minia. Gali būti, kad po spektaklio prancūzai choreografinėje dvikovoje dar susikaus su Lietuvos *hiphoperiais* ir įvertins žanro lygį mūsų šalyje. Pirštinė mesta, lieka laukti tam palankią sąlygą.

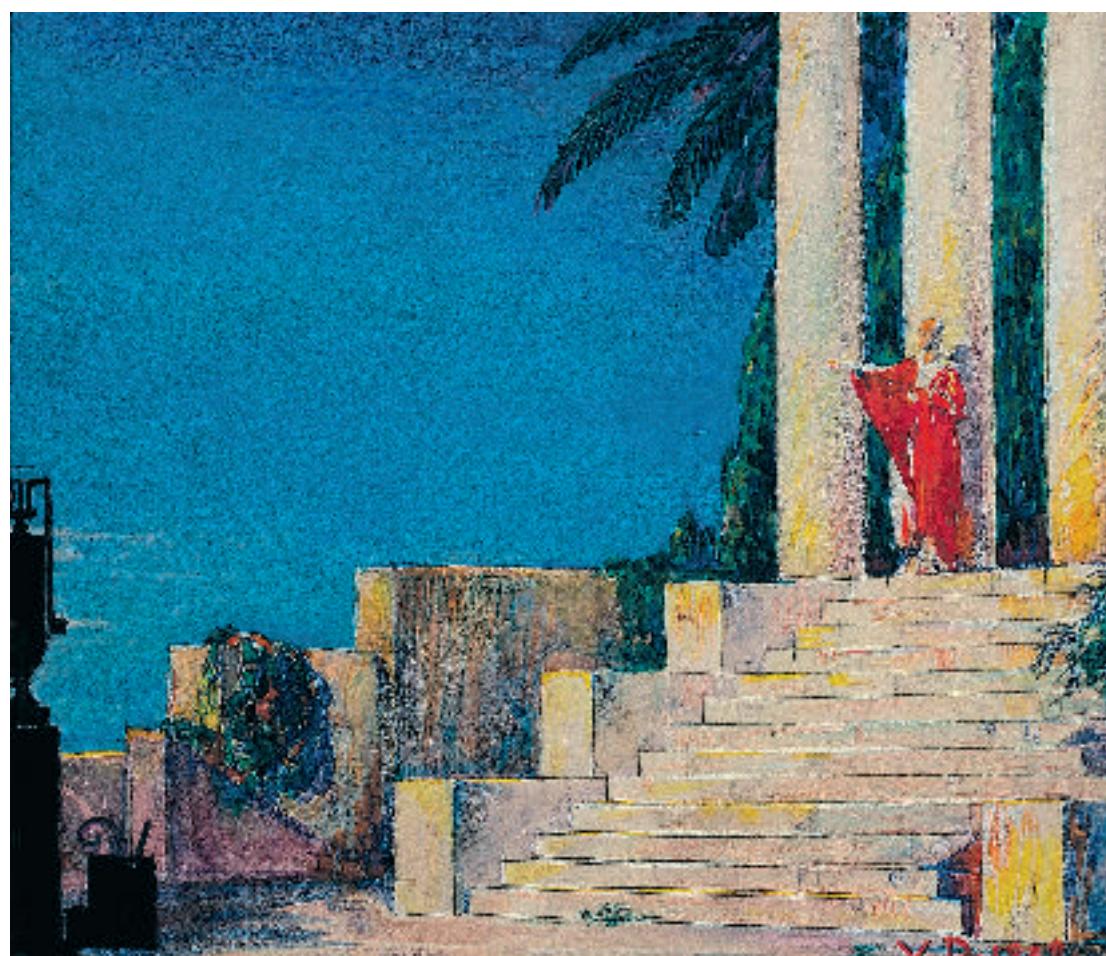

Blanca LI (Prancūzija).

„Auros“ šokio teatras festivalyje taip pat tradiciškai pristato šokio spektakli. Tik ši kartą puisiau naują. Gal prisiemenate tokią „Melancholijos dėžutę“, kuris ankstesniame festivalyje, bendradarbiaujant su tekstile bienale, parodytas Kauno paveikslų galerijos erdvėje? Ten stovėjo mažutis Os Gemeos sukonstruotas namelis, o Jame vyko netikėčiausi dalykai. Šio festivalio metu Kauno kamerinio teatro scenoje matysime senojo spektaklio adaptaciją įprastai erdvei.

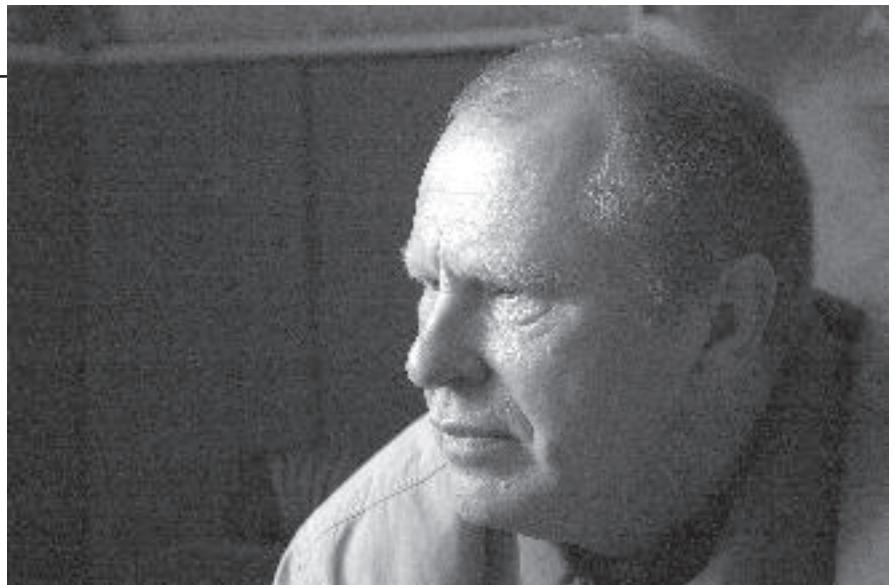
Šiai metais festivalio renginiai vyks Nacio-

naliniame Kauno dramos teatre, sporto halėje, Kameriniam teatre. Viskas daug patogiau, jaukiau ir vienoje vietoje. Todėl organizatoriai vien mūsų prašo po spektaklių neskubėti namo, nes, kaip jau seniai įprasta visuose civilizuotuose festivaliuose, žiūrovų lauks susitikimai su trupių atstovais. Šokėjai tikrai labai laukia mūsų klausimų, pasvarstymų ir net kritikos, nes tai jiems bus įrodymas, kad renginio metu nemiegome, o stebėjomės, grožėjomės ir galvojome, jei spektaklis, žinoma, to buvo vertas.

Vladimiras DUBENECKIS. Spektaklio „Marija Magdalietė“ dekoracijos eskizas.

6 Kūryba

Vytautas STULPINAS

Lithua

Susimqstymo ilgo,
be trumpo ir liūdno, – nebūna.
Įstriži saulės gaiso likučiai
skrodžia bangas ir lapiją.
Epuše, epuše,
nežinau santūresnio žmogaus
už tave.
Nepažįstu nieko labiau.
Jézuitiški debesys
per visą dangą.

Lietuva tyliai gėsta –
girdžiu minoritą Vytautą R.
Pernai sutikau Vytautą M. –
paradoksų tyréja,
rakibolų meistrą,
daktarą ir kosmogoną.
Keli mėnesiai profesorių.
Ne vieną.
Tuoju už Šventosios,
prie jūros.
Semestras

po semestro katedra be jo.
Akys gavo visišką laisvę,
Ji gesta tyliai, –
lakoniškas skulptorius iš Kaunatavo
Stepas Šarapovas.
Antrina gluosnio balsu
ir klausia.

I kalnus –
tik pėsciomis,
nors kyla gondolos,
kalnų traukiniai.
Grinvičo laikas
nelaukia.

Vasaris,
MMXII Sutvėrėjo metai

Kas niekad nėra praėjė

Mintys driekias toli nuo to,
kas laukia.
Už saito patraukei valti
i krantą.
Ežeras piktas,

mėnulis prie pabaigos.
Vis dažniau pajunti,
jog niekam nėra praėjus
tiktai gamta.
Ir jos didybė.
Sukrūpčioja pagirio pievos,
pažiliugės gausmas nuo miesto.
Tykiai mėlynas vyskupo sodas
ir vaikystėje likusi kriausė
išplėštu šonu.
Jūs jau tolstat,
tūkstančiai kėkštų,
maža kas –
paūmėjus gimtinei.
Vos atsiplėšia mirksnis,
jį neša, šankina bangos.
Kas, kad žinai,
veikiausiai norėtum žinot,
kas niekad, dievaž,
neišnyks.

Julia

Šiurpis
perbėga mirgančiais lapais,
akimirkai kliudo šakas,
žievę.
Skraidydamos
slepiasi kuosos,
sekmadienis tarsi ištirpo.
Urvinių kregždžiukų čiauškėjimas
po pietų. Tu sėdi žolėj
nugara į saulę.
Ant smėlduoobės krašto,
karjeran nuleidusi kojas.
Kuosos slepias tarp akmenų,
o akmenys žydi.
Nuo šaltinio pareina
kaukas su naščiais,
kai kada svaigesnis už pliušą.
Pro klevus – lūgnės
aplink salą.

Vėlesniams laikui

Virėja nukaitė puoda.
Kamalduliai nešioja
baltus abitus.

Būtinybės miega, nubunda
ir susimqsto:
„Po aršia saule
nė vienos lengvos dienos.
Nė vienos.
Bet randas akimirką, –
jos nusidriekia metais.
Mūsų senelis būdavo šnekus,
gedėjo savo dukters.
Per karą buvo nublokštas
kautynėse su turkais.
Namo grīžo pēscias,
per Ukrainą éjo naktimis.“

Mėlynuoja visur,
ir pro spragą, kurios nėra,
tik niekaip, nors mirk,
neįstengsi to aprépti.

Niūniavimui

Nudžiūvo obelis.
Vėjas neša, šviltina smiltis.
Méginimai
ši tą suturéti
(tavo artimieji)
siekią terasą,
pusę užvažiuojamo namo.
Prieš akis Debesnos,
pusė
nematomos ménulio pusės.
Nudžiūvo miškinė obelis.
Neslėpk aklo kelio
pagal papročius.
Stalas ir suolai
apkritę keliaujančiais žemén lapais,
šlamena didžiulis sodas,
ramybė pakibo
lyg parasparnis.
Ten,
kur buvom nakvynės, –
beveik ledaunė.

Su kiekvienu žodžiu
žodžiai daros sumišę,
pertekę niekio.
Šutvė
negyvenamų frazių
suvertė kinj.

visq laiką žmonėse,
nesatis tiesia maršką
lyg manžetą.
Muzika, – kur iki jos.

kuomet būtina,
bet skrajinės galaktikos – kaip farandolos –
akimoju viską supléšo.

Rytas

Iš kontūrų
ir disonansų,
iš virpančų kontrastų
išsirita rytas.
Jo vaiski,
spindulinga atošvaita
kvepia primulém.
Horizonte be galo gilu.
Tik atsigréžk –
ligoninės sodas
prie pat teisingumo rūmų.
Protingų aromatų namas su portikais, –
kaip visados anksčiau
šiurpso rampa.

Žodis į vieną,
į kitą pusę
išlaisvina ramią,
neskubrią tylą.

Paniuręs žmogau
nelabai garsioje kavinėje,
prieik prie lango ir pažvelk,
kryžmai sudėjės rankas,
i gatvę:
metai, valanda, minute
buvo pažadeti, – štai jie.

Lamentoso

Melancholija
gržtančių laivų:
„Užmiršk mane.
Nors valtis riesta,
o pirmgalis baugiai iškilęs,
nors pats apyausris
ir mirksniui pabudusios voverės
dar kiečiau užmiega,
užmiršk mane,
užmiršk.“
Požemiai į pabaigą,
kažin kas ore.
Suošia
blindės saloje
ir toji vienintelė sala.
Tik ledinis senamiesčio vėjas
kamuojas erdvėlaikį kaip kadais,
tankėja baliustrados,
laiptų pakopos.
Gotišką properšą lyg meletą
plaiksto vienatviškos dienos, –
pašelęs tasai nenumaldomas
properšų mélis.
Pakrantėje valtis
buku paskuigaliu, – man metas.
Man metas, vaivorų naktie.
Čia tave pažinau.

Skambėjimas prikelia blandžiai auštant.

Remarka

Gana,
po galais, gana
to ištaurumo,
tos akmens druskos.
Prižėlus erškétrožių žiba pakelė,
prasčiokiškai čirškauja žvirbliai.
Gyvenime léto ramumo,
noréatum mąstyti tik tada,

Rašymas į stalčių

Platūs klevai
netrukus praris namelį,
kur paraše
apytamsiu knygų.
Nakčiai pakilęs vėjas
vis stipréja.
Nebespési nueiti prie upės,
virš išdegusių plotų klykaujant paukščiui.
Rudenyn vakarai kaip nudréksti,
rankos ir kojos neklauso.
Šlaku nubertas keliukas,
muzika ant vandens.
Tau tik sodai, sodai,
sodai, sodai.
Kur giesmė už daubas,
už senioką ant gegnių,
už lėkštę su riešutais?
Kur beldimas į atvirą stalčių?

8 Kūryba

Iš rašytojo užrašų

Algimantas MIKUTA

Kol sukasi, tol šviečia

Kai Senegalo šauliai pirmą kartą išvydo léktuvą, pamanė, kad tai dresuotas paukštis, ir vienas šaulys iš negyvų arklių pjaustė mėsos gabalus ir svaidė juos kuo toliau, kad tenai nuviliotų léktuvus.

N. B. 1972 m. parašytame mano eilérastyje „Pelėda parke“ yra eilutės:

*Pigmėjas léktuve, kuris yra tik gyvis,
tik paukštis, o ne technikos svaja.*

Apie Senegalo šaulius tada nebuvo girdėjės, tik kažkokiamė žurnale skaičiau, jog pigmėjai mano, kad virš džiunglių skraidantys léktuvai yra gyvi padarai.

Keliaudamas į miesto centrą, turiu praeiti pro keletą mokyklų. Tad matau, kokia publika pasipilė pro jų duris. Keista, bet pro duris eina beveik tik merginos. Retai gali išvysti vieną kitą bernaitį. Pastebėjau, kad labiausiai išsipusčiusios bei madingai apsirengusios, tikros „kino artistės“ yra panelės, kurios mokosi siuvėjų ir kirpėjų mokykloje. Pro universitetų duris išeina kur kas kuklesnės, ne taip ryškai apsirengusios ir išsi-dažiusios merginos su žemakulniais bateliais, todėl netgi ne tokios aukštaūgės. Lyg ir nustebau, bet greitai supratau, kad nera ko stebeti: pirmųjų profesija, taigi ir kasdieninai interesai susiję su išvaizda ir drabužėliais, o antrujų – su galvos ir kūno turiniu.

Vaikai deklamuojia eiléraščius. Mielas sentimentalus vaizdelis, ypač kai tą daro mažiukai berniukai ir mergytės, dar nemokantys skaityti. Jiems tai – suskaupimo egzaminas, intelektinių galimybų išbandymas. Vaikai parodo gebėjimą atsiminti teksta, kuris ne visada jiems suprantamas. Nereikyt kalbėti apie meninę interpretaciją, nors tie, kurie sugalvoja šią atrakciją (tėvai, darželių auklėtojai), paprastai bando vaikus nukreipti ir tokia kryptimi, bent jau reikalauja iš jų artiško atlikimo, ašku, panašaus į elementarų beždžioniavimą, stereotipų mègdžiojimą. Žaviausia, kai vaikas tokiems mokymams nepaklūsta, sutrinka arba ima kaprizytis, vaipyti, ir tekstą, ir deklamaciją paversdamas nepakartojuamu vaidinimu. Kai jis užmiršta eiléraštį ir patylejės pravirksta arba pabėga, nieko ypatingo. Smagiau tada, kai pamiršęs originalą pradeda kurti pats, lopiyti pamirštąs vietas savo žodžiais. Tada matyt, kaip besiformuojantis protas suvokia poezijos prigimtį ir paskirtį. Vieni atpasakoja siuzetą, kiti eiliuoja savais žodžiais, kaip sugeba, treti fantazuoja, nepaisydami prasmę, ketvirti užvertę akutes burba užkeikiimus, raganauja, o pasitaiko ir tokų piktuočių, kurie šaiposi iš poezijos ir situacijos, kartodami koki vieną žodį iš eiléraščio, prie jo prikergdamai visišką kvailystę. Taigi eiléraščių deklamavimas néra jau toks nekaltas vaikučių užsiémimas. Daugumai žmonių pažintis su poezija tuo ir pasibaigia. Santykis su eiléraščiais nebepakinta nei mokykloje, nei dar vėliau. Vaikų darželyje išmoktus eiliuotus tekstus jie įsimena iki grabolentos, tačiau toliau – visiška tuštuma ir abejingumas visokiems eiliuotiems raštams.

Kažkur buvau užsirašęs, kas déjosi Anglijoje, kai

knygą apie savo gyvenimą išleido trisdešimtmetis futbolininkas Davidas Beckhamas, Anglijos sirgalį numylétinį. Eilės prie knygos buvo panašios kaip prie naujo „Hario Poterio“ tomo. Vėliau stebėjau TV reportažą iš Budapesto knygų mugės, kur didžiausia eilė išsirikiavo prie jų pramoginių laidų vedėjo knygos apie kulinariją ir sveiką mitybą. (Kažin ko laukia Valinskas ir Šerénas?). O štai naujausių faktas, liudjantis apie knygų paklausos priklausomumą nuo autoriaus išgarsėjimo. Amerikoje po ilgokai trukusio reklamos periodo (matyt, tai darė leidykla) išėjo Bill Clinton knyga „Mano gyvenimas“ (*My life*). Pirmają pardavimo dieną Niujorke prie knygynų stovėjo eilės. Ją pirkė masiškai, nors kaina – 35 doleriai – pagal amerikietiškus standartus nemaža. Šiaip juk vienems būsimiems skaitytojams iš anksto buvo aišku, apie ką gali rašyti Clintonas, tačiau, nepaisant visko, perskaityti knygą atsirado daug norinčiųjų. Taigi lieka nepakitus labai senas klausimas: kodėl žmonės skaito knygą? Ko iš jų tikisi? Naujos informacijos, naujų žinių ar malonaus patvirtinimo, kad viskas yra taip, kaip jie ir nujautė?

Toji komiška situacija ne humoristų sugalvota, o nupiesta iš natūros. Žinau bent porą atvejų, kai maži vyriukai, „špingaletai“, rėžia sparną apie stambias moteriškes, „bobas kaip trobas“. Abiem atvejais vyriokai išsirinko dvigubai už save stambesnes žmonas, betgi to jems negana – vos pamato prisirpusių papinigą ir šikningą moteriškę, tuo varvina seilę, sekioja iš paskos. Kai mūsų redakcijoje dirbo tokio kalibro mašininkė, vienas čiuplūtis autorius ateidavo vos ne kasdien ir stirk sodavo šalia jos, linksmai kažką šnekėdamas, atnešdavo kažkokį darbelių. Kai tik toji mašininkė išėjo iš redakcijos, linksmasis autorius dinga iš akiračio, pasirodydavo tik kas pusmetį. Tą patį galiu pasakyti ir apie vieną žydelį muzikantą, kuris prisijaukino velnio neštą ir pameštą storulę žurnaliste, – jis jai nupirkė automobilį, užmiesty pastatė namą, kad tik ji viską metusi, pamiršusi visus savo vyrus, gyventų su juo. O žydukas, galima sakyt, sulig nykščiu, pusantro metro su kepure, mėlynai juodas, bet greitas. Net nežinau, kaip tokias poras vadina. Jei vyras mažiučias, o moteris liesa ir ilga kaip kartis, tai pora prancūziška. O jei vyras kaip žirnis, o moterytė kaip kubilas, kokia tada pora – žydiška, graikiška ar suvalkietiška?

Amžių tėkmėje poziūris į nuogą žmogaus kūną nuolat keičiasi. Metamorfozės stebina ir linksmina. Antikoje ir gerokai vėliau nuogas kūnas reiškė meną, nuogi buvo dievai ir deivės, tikėjimo, mitų, legendų, padavimų herojai. Nuogybė sieta su istorija, likimu, kitomis aukštomas kategorijomis. Vėliau dievai ir deivės, istoriniai ir mitiniai veikėjai buvo aprenti, ir niekas jų iki šiole nebenurengia. Dar vėliau nuogybė imta sieti su sportu, atletizmu, net didžiausiai puritonai ir griežti dvasininkai tokiam apsinuoginimui buvo pakantūs, toleravo nuogą kūno demonstravimą. Ko gera, nuogybė su sportu asocijavosi porą patarųjų šimtmečių. Tačiau dabar, gal per kokį pussimti

metų, išsiūbavo kita mada – nuogybė siejasi tik su erotika ir seksu. Atskirais atvejais, tarkime, Vokietijoje, – su seksu ir sportu. Tokia metamorfozė nutiko Senajame ir Naujajame pasaulyose. Afrikoje ir Rytų Azijoje yra dar kitaip. Viešasis, oficialus požiūris į nuogą kūną mainosi, vis pasiekdamas kraštinimus – nuo žavesio iki pasilykštėjimo. O pats kūnas, atrodo, lieka, koks buvęs.

Sociologė V. K., užaugusi Žaliakalnyje (jos tėvas dailininkas), neblogai apibūdino tariamą lietuvių nostalgiją rusų laikams, sovietmečiu. Toji nostalgija yra viena iš dviejų: arba lietuvių nemeilė, bodėjimasis nauja socialine diferenciacija, nepakantumas turtinei nevygybei, arba nepasitenkinimas tuo, jog neišnaudojama Rusijos prekių rinka. Dėl ideologinių priežascių, o gal net dėl pasipūtimo nesinaudojama didžiuliais pirkejų draudais, kurie yra Rusijoje, o iš paskutinių jėgų bandoma pakliuti į Vakarų turgų, kur lietuvių niekas nelaukia. Man regis, kad iš tariamą nostalgiją telpa abu šie faktoriai: ir bodėjimasis turtine nelygybe, ir prie-kaištis dėl neišnaudojamos Rusijos rinkos. Oficiali Lietuvos pozicija Rustijos atžvilgiu nėra racionali, greičiau infantiliška, negudri.

Kozma Prutkovas, pasirodo, buvo tikras žmogus, brolių Žemžiužnikovų vežikas. Tai jo pavarde links-mieji broliukai pakrikštijo savo išgalvotą rašytoją. Jo vardu kartu su Aleksejumi Tolstoju vėliau rašė vienos kvalifilas filosofijas, pasakėcias, aforizmus, dramas. Kai kurie aforizmai esą ne jų sugalvoti, o pasakyti tikrojo Kozmos Prutkovo – vežiko, kaip antai: „Jei kumelei spragtelis i nosi, tai jি mostelés uodega.“ Vėliau atsirado nemažai rusų rašytojų, kurie skelbési K. Prutkovo bendraautoriais. Beje, tikrieji autoriai taip iškinamai sukūrė rašytojo ir filosofo K. Prutkovo biografiją, ikonografiją, jog daug kas Rusijoje jि laikė tikru žmogumi, o brolius Žemžiužnikovus – tik jo draugais ir sugérovais.

Žiūrėdamas „Dainų dainelę“ dar sykį išitikinau, kad mokykla yra visuomenės veidrodis. Ką šiandien dainuoja vaikai? Ogi lietuvišką folklorą, ypač tarmiškas daineles, ir amerikietišką repertuarą – George'o Gershwinio, Elvio Presley'o, Franko Sinatros dainas, dar „The Beatles“, spiričuelus, country – žodžiu, tai, ką amerikiečiai dainavo prieš 30 metų. Konkurse dalyvavo ir rusiukai, jie rinkosi prancūziškis ir itališkis slagerius. Sovietų laikais šio konkurso repertuarė buvo daug slaviškų dainų, o štai šiandien jų neliko. Atrodo, nebelieka ir šiuolaikinių lietuvių kompozitorių kūrinių – arba niekas jų specialiai nerado, arba niekas nedainuoja. Dvi kryptys: viena – į praeitį, kita – į Ameriką. Kas yra tos vaikų dainelės, o štai parodo bendrają lietuvių kultūros (masinės?) orientaciją. Gal net ne vien kultūros. Panašiai elgiamasi politikoje, ekonomikoje. Atsitiktiniai būdais, be jokios sistemos, šiek tiek adaptuojant, taikant prie klimato ir tautos mentaliteto, iš praeities ir iš Amerikos graibomos gyvenimo taisyklos, papročiai, vertės kriterijai, meninis skonis. O kad vaikai dainuoja senas amerikoniškas dainas, ne jų bėda, – tokių juos išmokė mokytojai, patys jas girdėjė ir paslapčia dainavę jaunystėje. Repertuaras yra mokytojų reikalas, o jie susiformuoja aukštųjų mokyklų auditorijose ir bendrabučiuose, vėliau savo skonį ir erudiciją paskleisdami per mokinius. Kuo iš tikrujų šiandien domisi vaikai, sužinosime po kelių dešimtmeciu, kai jie ims mokyti savo vaikus. Kita vertus, mokykla visada buvo priklausoma nuo politinės situacijos, bendrosios opinijos. Būtų įdomu, jeigu kas patyrinėtų, ar kultūros lentynoje amerikonizmai užima tą pačią vietą, kaip ir nuo jos nubraukta apdulkėjusi sovietinė propaganda – kosmonautai, plačioji tevynė, spaliukai Lenino anūkai. Ar tik nebus taip, kad ištuštėjusi lentyna mes beregint užpildēme kitu importu, šis y iš užatlantės, idant jি nebadytų akių, jog savu menų nerandame arba tiesiog jų drovimės. Štai XVIII-XIX amžiaus ši tą dar aptinkame, o iš to, kas surakta XX amžiuje, vaikams negaliame pasiūlyti nieko. Kodėl?

Amerikos lietuviai, paskleidę mūsų kalboje ne vieną naujadarą (skaidrė, vaizdajuostė ir pan.), siūlė su lietuviinti ir kompiuterį. Ji turėjo pakeisti skaiciuoklę (angl. *compute* – skaiciuoti, *computer* – skaiciavimo prietaisas). Tačiau naujadaras neprigijo. Dėl dviejų priežascių: į lietuvių kalbą nebuvo energingai diegiamas, o angliskojį forma itin greitai pasklido po kitas kalbas. Jeigu kompiuteris būtų virtęs skaiciuokle, kiek mistifikacijų ir perdėto prietaiso sureikšminimo būtų išvengta. Būtų nutikę kaip su tuo egzotiskai skambančiu kaubojumi. Kas tas kaubojus? Čikagos lietuvis laikraštyje paaiškino: karvių piemuo, karvbernis.

Kruiziniame laive, kuris plaukė per Juodąją jūrą, naktimis, kai keleiviai sumigdavo, du barmenai loše biliardą. Dieną jie dirbo, o ir laivo taisyklos jiems neleido žaisti keleiviams stebint. Kartą į barą, kur stovėjo biliardo stalas, paryčiais užklydo keista keleivė, šviesiaplaukė, matyt, ne rumunė, kurių šysk laive buvo itin daug, ir tyliai stebėjo jų lošimą. Niekis nesakė, neprāsė ko nors iš baro. Patyliukais grojo radijas, ten aimavavo kažkokie Adrijos dainininkai, gal makedoniečiai, o gal ir kroatai. Barmenai ilgai varinėjo paskutinius tris rutulius. Rutuliai kaukėjo, bet nelindo į skyles. Iki Odesos buvo likusios dvi valandos kelio. Ten, krantinėje, stovėjo nedidelis autobusiukas iš Vilniaus, atvykęs vėlai vakare, ir laukė iš Stambulo parplaukiančią keleivių. Moteris to nežinojo, bet tarsi jautė. Negalėjo užmigtis ir slaisčiai po laivą.

Šią vasarą radijas nuo ryto iki vakaro mala apie kainas kurortuose, apie maistą, nakvynės sąlygas, neva teikia dalykišką informaciją, manding, smarkai atbaidydamas patiklius piliecius nuo noro keliauti prie jūros – girdi, gelbėtojai prastai aprūpinti, todėl prastai dirba, girdi, Palangoje siaubingas triukšmas, o Nidoje siaubingos kainos, be to, pliažuose siaučia vagys ir plėšikai. Ačiūdie, tokį reportažą dar nesigirdi iš paežerių. Man batus pliaže pavogė prieš dvidešimt metų, jokiai tai naujiena. Nemanau, kad reikia gąsdinti ir panikuoti. Atrodo, šiandien visa informacija ir reklama nukreipta į tam tikro amžiaus ir socialinio statuso žmones, aišku, ir tam tikro psichologinio atsparumo. Matyt, jie tenai, kur siaučia auksinių jaunimas, néra pageidaujami. Reklama kaip religija – ja privalai akliatikėti. Kritiškai analizuojama ji sublituksta, neatlaikiusi lyginamojo metodo, dvejonių ir net trumpo susilaimyno. Todėl reklama ir religija taip noriai naudojasi anonimiškai skelbiamais žodžiais.

Yra išlikęs smagus kino kadras su Levu Tolstoju. Gal vienintelis tokis, nes rašytojas mirė 1910 m., kinematografijos kūdikystės laikais. Kituose kadruose grafas nufilmuotas oficialioje aplinkoje. O smagusis epizodėlis labiausiai įsimena todėl, kad tenai priesais ateinanti Tolstojo purpūcija višta. Gaila, kad jos įpėdiniai to nežino, turėtų kuo didžiuotis. Beje, višta nufilmuota ryškiai, ji tiesiog skrenda į kamерą, o Tolstojaus veidas vos matomas, ir neaišku, ar anas tą vištą gaudo, ar ji atsitiktinai pasipainiojo grafui po kojų. Ateities archyvarai, žiūrėdami šią medžiagą, kataloguodami ją, gali epizodą apibūdinti ir šitaip: purpūcijanti višta priesais barzdoto skrybėlėtą senį. Ėhé, „dauso“ ir man – jeigu ponas su skrybele, tai višta pakliuovo atsitiktinai.

Sapne mačiau placią negyvenamą pašlaitę prie pat miško. Apéjau ją keliaudamas kažkokios didelės upės krantu. Visas šlaitas, kokie trys hektarai, buvo apsodinti braškėmis. Jau norėjau eiti į pasiskinti, bet pamaciau, kad prie pat miško ant aukštoshos kupertos (lyg ajeru, lyg egliškai) guli žmogus. Nutariau, kad tai braškyno šeimininkas gulineja čia dieną naktį ir sau go uogas. Bandžiau ižvelgti, kas jis tokis, bet žmogus greit užsidengė delnu veidą. Kodėl jis nenorėjo būti atpažintas, kodėl augina braškes tokioje vietoje, toli nuo žmonių? Gal koks nors mano pažystamas? Studijų draugas, bendradarbis, gal koks literatas? Stovėjau prie braškyno ir niekaip negalėjau pasitraukti.

Rašytojas kaip koks karalius ar generolas, atskieles iš lovos, nuo pat ryto pradeda stumdyti savo veikėjus: vieną išvaro elgetauti, kitą siuncią į katorgą, trečią nuvaro į viešnamą, dar kita į karą. Nuo ankstaus ryto ima veikėjus kankinti, žaloti, sargdinti, žudyti, užleidžia epidemijas, sukelia katastrofą ir avarijas. Plunksnapročiai despotai. Tokių tironų nei karaliaus sostuose, nei generolų postuose žmonės ilgai nepažeštų, sukiltų ir netgi nukopotų jems galvas, kaip jie kapojo savo personažams. Jeigu kam atrodo, jog visie knyginių žiaurumai neturi jokio poveikio, tegul atsako į klausimą, kodėl žmonės, parejė iš tikru karu, grįžę iš tikru konklagerių, nepuola apie tai pasakoti, – iš jų sunku ištraukiti žodį apie patirtus baisumus.

Šiandien tokį įtaisų nebéra. O buvo tokios dinamos, pritaikomos prie dviracio. Priekinis dviracio ratas sukdavo mažytį dinamos ratuką, tasai su kamajų judesį perduodavo į vaistų buteliuko formos ir dydžio priesielių, gaminant elektros srovę, o jau toji laidukais nubégdavo į lempą, pritrūtantą prie dviracio ragų. Lempa važiuojant nušviesdavo kelią priešais dvirati. Principas gelezinis: kol mini pedalus, dviratis važiuoja, kol dviratis važiuoja, lempa šviečia. Dviratis sustojo, lempa užgeso. Tada jau saugokis, kad ant tavęs kas nors neužlėktų. Šį principą galima alegoriškai taikyti ir daugeliui žmonių – kol jie kruta, sukasi, tol šviečia, yra matomi. Sustojo – užgeso. Ak, kaip ši taisykla tinkiai man. Gudresni, praktiškesni įsitaiso akumulatorius.

Kaip priesingybė plačiai paplitusiam terminui *konfliktiskas charakteris* galėtų būti vartojamas terminas *konvencionalus charakteris*. Tokio charakterio žmogus priesingai nei tas, kuris nuolat su visais konfliktuoja, yra linkes su visais susitarī, sudaryti sutartis, konvencijas idant nereikėtu pyktis, dėl ko nors bylinėtis. Toks žmogus visada stengiasi prigesinti karštessių kivircą, sušvelninti aštresnę situaciją, reikalui esant siek tiek atsitraukti, padaryti kompromisą, rasti abiem pusėms priimtinias sąlygas ir jas apibūdinti kad ir ši taip: aš neliečiu tavo komercijos, o tu nedergi man po langais. Konvencionalus charakteris iš šalies žiūrint gali atrodyti nepatrauklus, netgi komiškas, bet iš tikrujų yra didelė dorybė agresijos kūpiname žmonių pasaulioje. Savotiškas kibirkščių gaudytuvas.

Aktorė pasakoja apie savo pirmąją dieną teatre. Dvi dešimtmetyje merginą, vaidinusią saviveikloje, viena grąžia dieną pastebėjo kažkokioje vertimimo komisijoje nuobodžiauves žinomas režisierius ir pakvietė į profesionalų teatrą. Ją priėmė į trupę, paskyrė vaidmenį, paskelbė pirmos repeticijos laiką. Naujokė, bijodama pačiuoti, atėjo pusvalandžiu anksčiau. Visur tuščia, užsuko į aktorių kavinukę, ten sėdi būrelis teatro aktorių, kurii ji dar nepažįsta. Pasisveikinusi norejō sėstis prie jų, tačiau aktoriai ėmė jai priekaištanti, – girdi, kaip ne gėda, pirma diena teatre, o jau vėluoja. Ji teisinasi, sakė, atėjusi net anksčiau. O jai pataria nesikliauti kalbam, o skaityti skelbimus, mat reikėjate atėiti ne vienuoliuką, o dešimtą, nes prieš repeticiją buvusi civilinės gynybos valanda, visa trupė laukusi naujokės, vadovas labai užpykės, paskui visiems išdavę dujokaukes ir paleidę. Stai jie ir atėjė čionai. Aktoriai jai patarė nedelsiant bėgti pas teatro direktorių, atsiprašyti, pažadėti daugiau nevėluoti ir pasiūlti savają dujokaukę. Ji taip ir padarė, ilgais koridoriais nulekė pas teatro direktorių, kurio kabinetas buvo kitame pastato gale, vos ne verkdama puolė atsiaprūsinėti, atgailauti ir reikalauti dujokaukės. Direktorius klausėsi klausėsi, pasukui pažvelgę į ją pro akinių viršų ir tarė: „Jeigu jums atrodo, kad mūsų darbo dirbtis be dujokaukės neįmanoma, tai ko jūs atėjot į teatrą. Pasieškokit darbo kitur, kur nereikia dujokaukės.“

Japoniška žuvis *fugu* yra tas pats kaip rusiška ruletė, nes jos viduriuose slypi nuodai. Rizika nusinuodinti didelė, tačiau japonai noriai šią žuvį valgo. Vieini prikerta ir nieko, nepakliūva nuodingas kąsnelis, o kiti suvalgę šią žuvelę iškeliauja į geresnį pasaulį. Analogija su rusiška rulete šimtaprocentinė – ten pistoleto būgnelyje šovinys téra vienas, nemaža tikimy-

bė, kad prasisuks, nenukeliaus į vamzdį, o paskui į smilkinių. Keli japonai valgo tą pačią *fugu*, vienas, žiūrėk, ir nusišauna. Žiaurus zaidimas, bet japonai tokius mégsta.

Senovinis kinų mokslas *fengshui* (o gal menas?) pastaruoju metu pasklido po visą pasaulį. Kai apie šį mokslą, kitaip vadinančią geomantiją, kalbos pasiekė ir mūsų kraštą, jis buvo tapatinamas su mistika. Matyt, prieš dešimtmetylį *fengshui* dar nebuvo taip išplitęs ir išstudijuotas. Nūnai kvalifikuoti kinų specialistai važinėja po pasaulį, skaito paskaitas, steigia kursus ir mokyklas. Ši mokslą išmanantys kinai visur, kur vyksta didelės statybos, pageidaujami kaip patarėjai, konsultantai, juos kvečia ne tik privatūs turtinči žmonės, bet ir solidžios architektūros bei statybų firmos, miestų tvarkymo organizacijos, didmiesčių municipalitetai. Pasirodo, jie triūs Amerikoje, Švedijoje, Rusijoje (Maskvoje ir Sankt Peterburge). Knygelių apie šį mokslą jau išleista ir Lietuvoje, atrodo, yra atsiradę ir specialistų. Viena ausimi ir aš esu ši tą nugirdės. Man, kaip papratai, įstrigo linksmesni dalykai. Tarkime, pastaba apie durų ir langų išdėstyti kambaryje. Pagal *fengshui* durys neturetų būti statomas priešais langą, nes taip įrengtame kambaryje neužsilaiko pinigai, turtas. Tame kambaryje gyvenantis žmogus niekada nepraturtės, mat pinigai patenka pro duris, o išskrenda pro langą. Pinigus galima sulaukti tik duris ir langus sustačius kamonus, kitaip – vėjai švilpaus kišenėj.

Vis pasiklausau, kas naujo Jeruzalėje, Palestinoje, nes, mano galva, visų pasaulio *makalienių* pradžia yra ne kur kitur, o ten, šventojoje žemėje. Anasyk girdžiu pranešimą. Palestinos partizanai iš Gazos ruože esančio zoologijos sodo pagrobė liūto jauniklį ir dvi arabiskai kalbančias papūgas. Pagrobėjai buvo ginkluoti ir prieš tai surišo sargą. Radijas pranešimo nekomentavo. Vis dėlto įdomu, kam partizanams liūtas ir papūgos?

Kaune vieno nusikaltėlių vadeivos sūnus gavo kulką į pilvą. Pasirodo, anksčiau jis buvo teistas, kad primus policijos komisaro sūnū. Ką visa tai reiškia? Tikriausiai tai, kad policija su plėšikais jau kovoja šeimomis. Ne tik pareigūnas, vykdymas tarnybiniu užduotį, gaudo nusikaltėlius, bet ir jų vaikai tarpusavyje mušasi, šaudosi ir daro tai atviriau bei aršiau. Seima prie šeimą, klanas prieš klaną. Visai panaujus į Siciliją. Pasitaiko, kad jie susimaišo. Tvarkos saugotojai su tvarkos pažeidėjais. Be jokios abejonės, jie žino vieni apie kitus viską, ką nori žinoti, tačiau ar tuo žinojimu visada pasinaudoja, kitas klausimas.

Dar ne viskas prarasta, kelias į pirmkyštę gamtą, laisvą nevaržomą gyvenimą, pasirodo, nėra atkirstas. Smagiai žiūréjau dokumentinį filmą apie laukinius Namibijos arklius. Jokie jie ne laukiniai. Tai buvę kavalerijos arkliai, likę čia po Pirmojo pasaullimio karro. Likimo valiai juos pametė vokiečių ekspedicinai dalininkai, priversti trauktis iš Afrikos. Arkliai prisitinkę prie pusdykumių sąlygų, sulaukė, bet išgyveno beveik šimtą metų. Europos mokslininkai dabar vėlei bando juos jaukinti ir balnoti. Manau, ir žmonių būrys, paliktas likimo valiai miške ar dykumoje, niekur nedingtų, neprāžūtų, nebent siek tiek sulaukėtų.

Sakoma, kad kiekvienas žmogus turi savo žvaigždės danguje. Jų tenai tiek daug, kad užtenka visiems. Bet pabandyk žvaigždėtame dangaus skliaute rasti savają. Kitos išėjties nėra, tenka ieškoti, nes tik suraudus savo žvaigždė žmogų lydi sėkmę. Tie dalykai ateina iš labai tolimos preaitės ir yra palaikomi visų romantikų bei mistikų. XX amžiuje moderniaisiai matematikos metodais apskaičiuota, kad dangaus skliautė yra daugiau žvaigždžių negu visuose žemės smėlynose ir dykumose smiltelių. Taigi žiburių aibėje siūloma susirasti vieną tašką. Pagal kokia tikimybė teoriją tai įmanoma? Manau, pagal jokią. Išvada – sėkmės po šiuo žvaigždėtū dangumi nėra. Ši kosminė loterija graži, bet apgaulinga. Kaip ir visos loterijos. Ko gera, automobilį išlošti yra paprasčiau.

10 Kūryba

Stasys BABONAS

Nugalėto(jo) namai

Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

Mane nušovė Jurgis Krupenkovas... Vargšelis mano šešėlis neatsiskiria, neišplasnoja, neliuoktelis, neišsirango. Neišlenda nei pro kaktą, nei pro pakaušį. Nepalieka kūno: siela, dvasia, iš nieką nepanašus angelas sargas, į mane panašus nelabas... Ir jį nušovė! Pasiimkite mano palaikus!

Kaltai žiūri dangaus akys, žeruoja skliautais lyg didelės kapinės, prismaigstytos degančių žvakucių. Matau tik nugarą – keturkampę juodą dėmę. Pakaušio nėra. Kur paslepė kaukolę?! Jo padai, tai vienas, tai kitas, kyla aukštyn – lyg guminės ilgos kanopos. Neskubu paleisti kulkos. Žinau, pagaliau laisvės gynėjas neturi ginklo! Kapinių link Jurgiukas skuodžia... Na, tegul neša savo kailį. Žino, kur bėgti. Žino, kur tikrieji jo namai.

Jurgis Krupenkovas sustojo, atsigréžė. Priklaupe ant vienos kojos. Ištiesė kairę ranką – kumštis sugniaužtas! Jis pirmas šovė. Mirtinas buvo sūvis... Tiesiai į sielą pataikė. Mano krūtinėje atsi-vérė tuštuma: aukštā lyg dangus ir tokia pat gili. Toji tuštuma parodė savo didybę ir akimirksniu subiro. Dabar man teliko kaulai, raumenys, plaukai, kraujas... Nieko neliko, kas turi būti ateityje! Tik tai, kas aplink, kas praėjo... Nors... Jau ir praeitis tik juodi kauburėliai, vis išnyrantys iš už horizonto, priartėjantys kulkos greičiui, sužeruojančios, kai paliečia širdį, ir dingstantys...

Dingstant vienam juodam kauburėliui, į Jurgį Krupenkovą paleidau kulkų krušą. Jis palenkė galvą, priklaupės ant vieno kelio, kairę ranką ištiesė į priekį, sugniaužė kumštį... Prišokau, spyriu į galvą, sukiužinai laisvės gynėjai.

Spoksau į pievą. Ir jo, ir mano batai rasa aplipę. O gal pragaro vabalais, kurie būriaus, divizijomis, armijomis ropščiasi aukštyn, trokšta pasiekti mano gerklę, užtvindytį burną, uždengti akis. Žiogai smuikeliais groja. Viską girdi nušautas žmogus! Žinokite, viską girdi. Į žiogų čirškimą žvaigždės vis pila šviesą. Ar numanote, kad dangus – didžiausios pasaulyje kapinės? Ne po kapinių degančiomis žvakėmis, po dangaus žvaigždėmis, dešinėje, už bažnytkaimio, mokykloje, saulei tekančių rinksis *bratkos* ir šaudantys broliai. Žmonės juos vadina okupantais. Jie patys save – išlaisvintojais, nugalėtojais. Dar žmogeliai juos vadina *istrebiteliais*. Jie save – liaudies gynėjais.

Kairėje pusėje gyvena mažos kapinaitės. Tik miręs žmogus žino, kad kapinaitės gyvena. Jos iš dangaus nusileido ir pasiliko. Tapo žmonių amžino poilsio vieta. Nors gal visos kapinės, kurios

žemėje tąsijo, į dangų pakilo, tik šitos, esančios čia, prie miško, liko? Į šiuos amžino poilsio namus atveža vien senius, moteris, vaikus. Jaunų vyru čia neguldo. Prie miestelio bažnyčios, šalia šventoriaus, laidoja. Nesenai ten smėliu užpyle Stanciką, Vilimą, Dabašinską, Gromovą. O laisvės gynėjus už miestelio neužimtoje žemėje užkasa. Bankauskų Jonuką vos nepalaidojo Krupenkovų kieme. Gerai, kad laiku išgirdau apie tokį *bratkų* sumanymą. *Taip nebus!* – trenkiau šautuovo buože į mokyklos lubas. – *Nereikia mano kie-me tokią trąšą. Ko spokset išsižioje?* Kas jums neaišku?! Ateis laikas, nudēsiu Jurgi ir apsigvensiu jo namuose! Dar ir Domicélę parsivesiu. Supratot?! Jie suprato, kad nejuokauju, Bankauskiuką nutempė į kitą sodybą, įmetė į duobę šalia būdelės, užvertė bulvienojais ir žemele užpyle.

Nušautą žmogų plėsrūs vabalai užpuola, kūną tarytum užkloja juodomis blizgančiomis uogomis! Iš tiesų neužkloja – vabalai ardo drabužius ir odą. Suboluoja užpultojo kaulai, mėlynuoja žarnynas, lyg susiviję smėlio takai mėnesienoje. Aštrus smarvės kvapas kyla.

Kartais nušautajam pasiseka – baltus kaulelius vilkai ar šunys išnešioja... Mano kaulai kol kas vienas prie kito prikibę, raumenys po oda tūno, kraujas suka ratus. Ir šešėlis iš paskos vis dar sekā. Reikia skubėti!

Kur mane užkas? Juk būtina užversti žemėmis. Net šešėlis, jaučiu, trokšta ramybės, nori ištiesti kolas, galvą nors ant akmens padėti, suglausti rankas... Ir amžinai gulėti. Ar matėte, kad kas nors laidotų savo šešėli? Jo neįmanoma palaidoti! Vis išlipa iš kapaduobės! Tu pili žemes, o jis išlipa, tu – pili, jis – išlipa. Kodėl nemumoviau Jurgio batų? Nauji! Amerikoje pagaminti. Kokiam *brat-kai* ar šaudančiam broliui būčiau parnešęs. Iš platičiosios tévynės tik kaliošus atsiunciā. Ir tie patys dažniausiai būna pradegintais padais. Gerai, kad man jau neberekia... Nuims nuo mano kojų sandalus. *Bratkos* visada iš negyvų pasiskolina batus. Vilimui numovė, Dabašinskui, Gromovui. Šautuvą metu į žoles, tegul išgražia! Jiems nenešiu.

Bratkos, aš jau grįžtu!

Šaudantys mano broliai, aš paskutinį kartą grįžtu. Parvelku savo palaikus. Ar mane garbin-gai palaidosite? Šalia šventoriaus??

O Jurgis vis į mane kulkas skraidina. Ne vien kulkas. Ir kurmiarausius!

Einu per arimus. Prieš kiek metų žmonės juos

siela? Net kumštis – irgi balzganas. Kumštis, neabejoju, labai panašus į pistoletą... Kai pamatai iš irštuvų išlindusius, į juos šaudyti jau per vėlu. Daug anksčiau į juos reikia kulkų amarą paleisti. Juos visada reikia naikinti. Ginkluotus miško žvėris būtina kepti ant ugnies, pažaboti *rožančiais...* Jie mano motiną nušovė. Ir tévą. Už ką?! Už tai, kad aš į Stašaičio ir Gromovo gretas ištojau. Gromovą irgi kulkomis suvarpė. Tik Stašaitis laimingai nešioja žilą galvą. Jis dar trisdešimties neturi, o jau žilas. Gerbiu! *Apsispręsk, žmogau,* – Stašaitis tarp kojų pasistatė *kalašnikovą* ir žiūrė tiesiai man į akis. – *Žinok, nereikės eiti į armiją.* *Čia metus kitus pasivalkiosi su šautuvu. Nesi-seilék kaip tie banditėliai.* Ne viskuo ir aš patenkintas, bet istorijos jau neatsuksi. *Pasroviui reikia irtis:* ir kailis bus sveikas, ir ponu tapsi. Matai, kiek tuščių sodybų – eik į gyvenk. O ir žemė – visų! *Žmogau, apsispręsk.* Tik su mumis susidejės išliksi gyvas. I kapus turbūt dar nenori liesti? Stai už ką – mano tévus.

Pas *bratkas* dega šviesa. Jau iš tolo regėjau langą lyg pilną šviesos ménulį. Kuo čia dėtas ménulis? Langas panašus į didelį jonvabalių kupstą! Vabaliukų daugėja, kupstas didėja. Artėjanti šviesa stačiakampiu blynu virto, į keturis gabalus pasidalijo. Dabar aš – drugys. Plasnoju sparnais, į šviesą skrendu. Nušauti žmonės tikrai panašūs į drugius! Stumia tamsą sparnais tarsi įrklaus. Į sparalus įsisega kulkos, dūžta kurmiarausiai, sminga praeities šukės, o jie stumia ir stumia tamsą už savęs!

Ižirglioju į mokyklą. Ant sienos vos žybsi dvi lempos. Žibalą taupo, o gal nenori kambaryje daug šviesos paskleisti? Po lempų stiklais vos ropinėja mažučiai rausvai ugnies brūkšneliai. Nė vienas *bratka* nepakelia galvos. Pusbalsiu rusiškai dainuoja. Gal jie manęs nemato? Uodžiu prakaito, pelėsių, lašinių kvapus... Niekada nosis taip gerai neskyrė kvapą kaip dabar. Gal nušauti žmonės šimtą kartų geriau užuodžia negu šunys? Prie langų ir durų – šautuvai.

– Mane nušovė, – atsistojęs prie langų sugrieviu dantimis. – Palaidokite mane šalia Gromovo, – pareikalauju.

Nutyla rusiška daina.

– Likvidavai Jurgį? – Stašaitis smilga baksnoja sau į skruostą. – Molodec! O tai vis išsiuk-

davo nuo teisingumo. Nesirūpink jo laidotuvėmis. Ar maža klapčiukų? Tegul pademonstruoja išistikimybę placiųjai tévynei. Mes naikiname priešus, o jie tegul pargabena juos iš mūsų pergalų teritorijos.

– Vyrai, jūs nesuprantat! Jurgis Krupenkovas mane nušovė! Aš neturiu šautuvo...

– Kur tavo ginklas? – Stašaitis lyg tigras liuoktelį prie manęs. – Klausiu, kur tavo ginklas? Atsakyk, neštukavok!

– Jurgis Krupenkovas – ar matote? – ir dabar į mane šaudo! Ant vienos kojos atsiklaupės... Kulkos ir kurmiarausiai vis skrenda. Mane nušovė, o vis vien šaudo! Ar taip jau sunku man duobę šalia Gromovo, šalia bažnyčios, išrausti? – prisėdau ant palangės: viena koja žvaigždynų šviesoje mata ruojasi, kita žibalinį lempų prietemoje tupi. Jaučiuosi, lyg ant žirgo risnočiau... Zvilgteliu į žvaigždynų apšviestus plotus – ten didelės jurginių galvos svyra; žiūriu į kambario kertes – issinandusiu vyru akys šmékščioja. Atrodo, nematomos rankos stumdo mirksinčius mėsos gabalėlius.

– Niekas tavęs nenušovė! Tavo smegenis *samagoninė* tikrovė apsemė. Išsipagiriosi, *jobtvai-matj,* – Stašaitis priėjo prie palangės ir dūrė smilga į dešinę mano akį, – raportuosi, *kaip polozeno!* O kad greičiau *belogoriačka* praeitū, štai ką tau pasakysiu: ir man labai patinka gnaibytī tā minkštą meškučę. Ar matei apgamą ant dešinio Domicélės papuko?

– Ką? – iš burnos išstumiau ugnies gnužulą. – Ką tu čia užgiedojai?! – akimirksniu virtau liepsnos stulpu. – Sakyk, iš kur sužinojai? – émiau tamptytis lyg ugnis, palikdama sudegusį medį.

– Aš ją nuogutę gnaibiau, – Stašaitis ramiai mane pribaigė.

Pirmaoji į galvą toptelėjusi mintis: privalaus liuoktelėti per langą ir bėgti. Į žvaigždžių šviesą arba kapus! Užtenka *durnavoti.* Pas Domicélę nešiu kulnis ir viską, kas virš jų sudėliota! Nušaus? Aš – jau sunaikintas! Perkeliu koją per palangę...

– Ar matot? *Smotrietj!* – išgirstu Borios balsą. – Naš Martynukas sugarvo *sjebatsia!* *Smotrietj!*

– Tegul bėga *nachuj,* – išgirstu Stašaičio balsą. – Kur jis, skystakiausis, nubégs? Partursens. Kvailai padariau, kad pakviečiau jį į savo būri.

Šlepteliu kaip varlė į žoles. Turbūt visi nušauti žmonės panašūs į šokčiojančius roplius? Iš visų jėgų keturiomis atsispriū nuo žemės. Žmogau, siek dangaus, paties Dievo. Nereikia pasakų! Trokštu šalia tévelio Stalino šarvuoto automobilio išdygti kaip grybas ir... Ka sušaudyti?! Igrūvu į jurginių krūmą. Rankos įsminga į minkštą, švelnų... Gal į nukritusį jurgino žiedą? Domicélė, pas tave skubu! Apkabins dar tave nušautas tavo vienintelis! Cha, vienintelis! Mergyte, o ką man čiulbėjai? Na, prieš karą, kai mes turėjome tik žvaigždétą dangų, plikus užpakalius ir nugaras lenkėme Krupenkovų dvare... *Martynai, aš noriu savo lizdelio. Mūsy...* Nors urvo miške. *Išsidalijo ponai žemes, gražius namus pasistatė. Jurgis, žinai, Krupenkovo vaikas, žada man padovanoti visą sodybą su tévais, karvėmis, šuniuku ir vištomi.* Skaniai juokiausi iš jo. *Man tik su tavim gerai...*

Domicélė, išgirdau kitokių šnekų... Nenorejau tiketi, nors supratau: Jurgis – turtuolio vaikas, o mergos nori būti ponios! Blioviau ne vieną naktį. Kol iš Rytų atėjo teisingoji valdžia, kuri griebė ponų turtą. Viską atémė, viską išdalijo... Dar kartą atémė, vėl išdalijo. Kodėl toji valdžia nelietė Krupenkovo dvariuko?! Žmonės šnekėjo, kad jų proseneliai buvo tikri ruskeliai. O ruras ruso, sakė, neknekcina. Kai išgirdau, kad Krupenkovų Jurgis į mišką išnešė kailį, širdis atsigavo. Tokia graži sodyba... Jeigu Krupenkovus išvežtų į siberijas, tai man su Domicélė ji liktų! Galėtume ten laimingai gyventi!

Su dviem *bratkom* nuėjau pas Krupenkovus. Turtuoliu gūžtoje Jurgio nebuvो. Ne vieną kartą liaudies gynėjų vadams aiškinau, kad šią šeimą reikia išrašyti į sąrašą ir išvežti pas baltuosius lo-

kius. *Bratkos man samagono* stiklinę prikliukina, šypsosi, paragina išgerti za pobiedu. Tuo vienkas baigiasi. Netekės kantrybės, nuvykau į apskritį, išaiškinau padėtį. Galų gale patikėjo! Po dviejų savaicių Krupenkovai dundėjo į Siberiją. Išskyurus Jurgį, jų vienintelį sūnėlį, kurio nebuvuo dvare. Jis miške pas banditus liko. Nuodija mano gyvenimą!

Domicélė, aš viską dėl tavęs... Domicélė, ir tu dėl manęs... sugalvojai, kaip iš Jurgio atimti šautuvą. Žinojai, kad aš buožių sūnėlį sunaikinsiu... O jis, banditas, tikru vyru pasijuto, į klėtelę pas mergą išsigeidė. Domicélė, kodėl vis dėlė tylėjai, kai jis šukavo tavo rūtas? Gal murkei kaip katė? Nepraneše valdžiai, kad bandito šmotos tavo tvarste slapstosi. Tik mano širdis užuodė, kas tavo rūtas glosto... *Iškudakuok teisybę,* – išėmiau šautavo vamzdži į kairį papą. – *Kartoju, jeigu nori gyventi po saule ir veistis, iškudakuok tiesą:* žinau, slepi buožpalaikij. Domicélė bandė išsiginti... *Neslepiu,* – drebėjo visas jos kūnas ir kiekviena dalelė atskirai. Taip tas drebulyis gundė, taip gundė. – *Marčiau, neslepiu...* Net supykau ant jos, Domicélės. Vadink mane draugu Martynu. O ji kudakuoja: *Drauge Martynai, Jurgis pats pas mane ateina, bijau išvaryti. Ak, taip? O jeigu aš pas tave ateisiu naktį? Irgi bijosi? Neišvarysi?* Ir staiga ima skambėti varpelių muzika. *Nevarysi, bijosiu. Galési būti ligi ryto. Drauge Martynai, paleisk mane. O naktį...* Žinau, kad naktį, Domicélė, bet... *Sakyk, kada buožių išpera į tvertą ateis?* *Nemeluok, nudėsiu!* Reikėtų, bet negaliu jos nudėti, viską jai galiu atleisti... *Jurgis vakare ateis, garantuoju.* Dar smarkiau drebė Domicélė, gundo, kaip ištroškusį alaus kvorta... Apsidairiau, nematyti žmogelių, tik gaidys sekā paskui keturias vištias. Ciupau Domicélės ranką: šlapia nuo prakaito. Neišsilaišia. Veduosi už kamaros į pavėsi. Ir gaidys su vištomis šalia manęs žingsniuoja. Domicélė atsigulė... Rankas į šalis atmetė. *Marčiau, nepyk, aš tave taip vadinsiu. Marčiau, neliesk manęs. Pakentek.* Aš žadėjau Jurgiu ištikima, kol mirtis išskirs. *Marčiau, Jurgis ateis vakare...* Gaidys pasidžiaugė viena višta, antra. Žiūriu, jau apie trečią ratą sūka. Neiškenčiau. *Nuglemž nu savęs drabužius!* Išsirenginėja Domicélė ir verkia. Apdarus ant pievutės sudėjo. Virpa krūty... Speneliai tai šoktelį į priekį, regis, tuoji paliks kūną, tai vėl giliai kažkur pasislepia. Šalia vieno spenelio ruduoja didelis apgamas. Jis mane lyg šaltu vandeniu perlieja. *Apsirenk, palauksiu nakties.*

Įlindo saulė į mišką. Žvaigždžių pilnas dan-gus. Aš ne jų troškau. Aš laukiau juodos tamsos. Juodybės nuo dangaus iki žemės laukė ir Jurgis. Vartosi žvaigždės virš galvos, šviesą vis pilia. Jurgis dairosi, įtemptai klausosi kiekvieno garso, vis žvilgčioja į padanges, sėlina ravėtį Domicélės rūtų. Nemelavo merga, atsivilko bernužėlis...

Domicélė prižadėjo pro plyši tarp lentų išmesti Jurgio šautuvą! Aš stoviu prisiglaudės prie daržinės sienos, laukiu... Prasivérė dvi lentos, pro mažutį juodą trikampį išlindo automatas, šleptelėjo į žoles, dar kartą prasivérė lentos, į žoles nukrito pistoletas. Jurgis išgirdo, gal net pamatė, ką Domicélė iškrėtė. *Sterva, stribų sterva!* – užriaumojo. – *Sterva, aš tave pasmaugsiu.* Aš prieš juos tarsi iš po žemiu išdygau. Domicélė žinojo, kad esu netoli, kad atskubėsi pagalbon... Koks aš kvailas! Kvailėsnius už Siberijos lokius! Nereikėjo pas Domicélė skubėti, reikėjo palaukti dešimt penkiolika minučių. Jurgis būtų pasmaugęs... *steroliai! Jurgi, bék,* – mekena Domicélė. – *Jurgi, skuos iš čia...* Banditas rankas prie save sudeda taip, tarsi laikytų automatą. *Tu išdavei mane,* – miškinis prasmenga siene. Sugirgžda uždaromos daržinės durys. Prišokės pravėriau jas – kad skuodžia Jurgiukas, kad skuodžia, kad neša beginklio Jurgiuko kojos jo užpakančia, ir kvailą smegeninę per pievas!

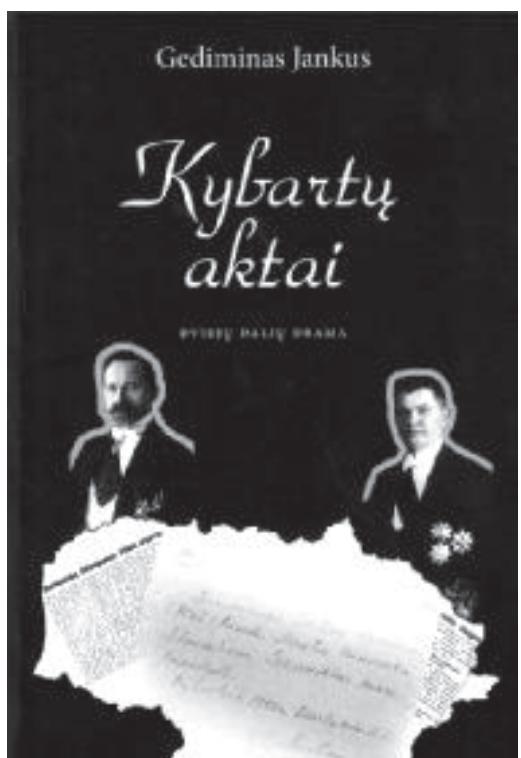
Nukelta į 13 p.

Romualdo RAKAUSKO iliustracija

Laimonas INIS

Kybartų aktų peripetijos

Tą vakarą, kai Istorinėje Lietuvos Respublikos Prezidentūroje Kaune vyko dramaturgo Gedimino Jankaus dviejų dalių istorinės dramos „Kybartų aktai“* pristatymas, sodelyje, prie Antano Smetonos paminklo, degė daugybė žvakučių. Jas atnešė ir uždegė miestiečiai, išreikšdami pagarbą nepamirštamam Prezidentui.

A. Smetonos vardas visiems laikams įrašytas į Lietuvos istoriją. Tačiau niekada nenutilo svarstymai ir reiškiamas įvairiausios nuomonės, bandant įvertinti įvairiasakę Respublikos Prezidento veiklą ir prieštaringą asmenybę, stengiantis kiek galima objektyviau suvokti jo valdymo laikotarpio istorinę reikšmę ir Lietuvos likimą. Vis dar neatskratomos sovietinės ideologijos sukurtos stereotipo vertinant A. Smetonos elgesį 1940 m. vasara.

Dramaturgas G. Jankus, parašęs ne vieną istorinę ir biografinę dramą („Amžinasis keleivis“, „Ir švieta, ir tiesa“, „Stolypino vagonas“ ir kt.), sukaupęs drąsą, ēmési meninėje kūryboje dar beveik negvildentos temos, kaip pastebėjo poetas Robertas Keturakis, i pirmą planą iškeldamas žmonijos, tautos, žmogaus likimą.

Taigi, nors dramos veiksmas vyksta tik vieną dieną ir naktį – 1940 m. birželio 15-ąją, jis aprėpija platų Lietuvos istorijos laikotarpį. Dramaturgas gretina įvykius ir žmones, analizuoja jų poelgius, samprotauja, teigia ir neigia, iškelia herojus virš kasdienybės bei lemties ir vėl skandina juoduoose akivaruse. Bandydamas suvokti, kas įvyko, kas tie žmonės, sprendė Lietuvos likimą ar prisidėjė prie jos agonijos, G. Jankus pažeria daugybę faktų, stengiasi paskatinti skaitytoją (ir žiūrovą) giliai susimąstyti, atsisakyti trafaretų ir suvokti: istorijos labirintuose néra vien teisiųjų ir neteisiųjų, ne viskai lemia fizinė galia, sažinė ir nuoauta, išdidumas ir pasiaukojimas.

Dramoje tik du svarbiausi veikėjai – Lietuvos Respublikos Prezidentas A. Smetona ir Pirmasis Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas, buvęs vidaus ir užsienio reikalų ministras Augustinas Voldemaras. Visi kiti – šauliai, pasienio policininkai, organizacijos „Geležinis Vilkas“ aktyvai, demonstrantai, agentai, saugumiečiai (autorius juos įvardija kaip Chorą arba Paternalijų) – tik fonas, atkartojuantis bei šiek tiek papildantis pagrindinę temą ir galintis duoti peno pjesės režisierui intensyvinant scenos veiksmą. Tiesa, vienoje kitoje vietoje užsimenama apie žinomas to meto asmenybes: Ministrą Pirmininką Antaną Merkeli, generolus Musteikį, Tallat-Kelpšą bei ki-

tus, tačiau šios punktyrinės personalijos beveik nieko neduoda nei dramos turiniui, nei veiksmui.

Gerau žinome, kad lemtingąjį birželio 15-ąją A. Smetona ir A. Voldemaras Kybartuose nebuvo susitikę, nors mažai trūko, kad tai būtų įvykę. Tą dieną Prezidentas, įveikdamas įvairias kliūties ir patyręs bendražygį išdavystę, perėjo valstybės sieną, o buvęs Ministras Pirmininkas A. Voldemaras netrukus grįžo į Lietuvą, tikėdamasis pagarbos ir valdžios, tačiau tuose pačiuose Kybartuose buvo sulaikytas ir neišvengė tragisko likimo (buvo tardomas, kalinamas, išgabentas į Maskvą ir 1942 m. gruodžio 16 d. mirė Butyrkų kalėjime). Galima sakyti, tai ir vienos, ir kitos iškilios asmenybės vilčių žlugimo naktis. Vadinautieji Kybartų aktai buvo pasirašyti vėliau, bet tai néra kliūtis dramaturgui jais remtis ir net „padaryti“ pagrindine dramos ašimi.

Drama sukonstruota dviejų priešingų jėgų – personažų – konfrontacijos principu. „Slovė ir garbė lietuvių tautos Mozei... mūsų valstybės gyvybės versmei...“ – vos pasirodžius A. Smetonai, gieda Choras. Ir toliau Prezidentui negailima gražių epitetų: tautos pranašas, tautos garbė ir simbolis, tikras mesijas, jaunosios kartos auklėtojas ir globėjas, visų pasiekimų įkvėpėjas ir mecenatas ir t. t.

A. Smetona išsiaučia į išgarbintojo vaidmenį. Tačiau viskas pasikeičia, kai pasirodo A. Voldemaras, didelių ambicijų žmogus, ne kartą stojęs skersai kelio Prezidentui, turis savo sąskaitų ir su tuo, ir su Lietuva, o dabar jau išivaizduojantis esąs tikrasis valstybės gelbėtojas.

Tada ir pasipila kaltinimų, priekaištų, ižeidiųjimų lavina.

„Pats esi apkvailintas, nustumtas, gėdingai bėgantis. Kur tavo jéga?“ – niršiai šaukia A. Voldemaras. Nepagarbių žodžių, priekaištų srautas tarsi turėtų galutinai pribaiti, moraliskai sužlugdyti A. Smetoną: silpnas, neryžtingas, apsimetėlis, bevalis...

Žinoma, A. Smetona nelieka skolinges: tuščiagarbis svaičiotas, filosofas, priešgyna, ižūlėlis... – štai koks tas A. Voldemaras, jau išsiaučęs į valstybės gelbėtojo vaidmenį.

Apskritai dramoje gal per daug (per ilgai) žarsomasi deklaratyviais kaltinimų žodžiais, abstrakčiomis publicistinėmis replikomis, ir toji dviejų asmenybėų priešprieša primena aršias bekompromises varžybas: kas ką sugnuždys, palauš, labiau sumenkins. Suprantamas autorius noras pateikti kuo daugiau faktų interpretuojant jau girdėtas ar

trafaretinės frazes. Knigos įžangoje G. Jankus prisipažista perskaitęs daugybę to meto veikėjų ir liudininkų knygų, atsiminimų, laiškų ir, juos lygindamas, norėjęs išryškinti kai kurias iki šiol nutilimas aplinkybes, pažvelgti į jas kitu žvilgsniu. Ar autorui pavyko atsakyti į paties keliamus klausimus? Kodėl paskutinio Vyriausybės posėdžio metu buvo nuspręsta nesipriešinti bolševikų ultimatumui ir agresijai? Kodėl A. Smetona kritinę akimirką vis délo nutarė pasitraukti iš Lietuvos? Ar tik baimė dėl savo ir šeimos likimo lémė tokį Prezidento elgesį? Pagaliau kodėl taip įnirtingai stengtasi sugrąžinti jį iš Kybartų? Ir kas būtų atsitikę, jeigu Prezidentas būtų grįžęs į Kauną? Kokio jo parašo reikėjo sovietams? Tikriausiai juo būtų pasinaudojė perduodant valstybės valdymo įgaliojimus sovietų suformuotai valdžiai ir visiems laikams nebeliktu teisinio pagrindo ginčyti okupacijos.

Klausimų daug ir jie labai sudėtingi. Dramaturgas nesistengė (ir negalėjo) į juos vienareikšmiškai atsakyti. Iškėlęs daug prieštaringų vertinimo aspektų, jis ragina nepamiršti šios temos ir stengtis atskleisti tikrąją tiesą.

Autorius nepaiso tradicinių dramos taisyklių, lengvai pereina iš esamojo laiko į būtųjį ar būsimąjį, tarsi pats garsiai svarstydamas į kviesdamas susimąstyti: ar istorijoje buvo tik teisieji ir neteisieji? Ko verta pareiga ir sažinė, kaip tai išmatuoti? Ar galima reikalauti iš Tėvynės ir žmogaus tiek, kiek nepajėgia duoti? Ar galima rašyti dviejų svarbių Lietuvos žmonių politinių testamentų ir istorijos byloje padėti galutinį tašką?

Beje, dėl istorijos. Istorinė tematika lietuvių dramaturgijoje neturi labai tvirtų tradicijų. Iš prieškario metų žinome Balio Sruogos, Vinco Mykolaičio-Putino, Maironio, dar vieno kito autoriaus istorinius veikalus. Vėliau tautos dvasios studijų, istorinių laikotarpių meninio iprasminimo ēmési Juozas Grūšas, Justinas Marcinkevičius, JAV – Kostas Ostrauskas... Šių autorų pjessės, nors ir nepraradusios meninės vertės, vis labiau pamirštamos ir teatrų scenose jų jau nebematome.

Pagaliau ir istorikai (ypač jauniosios kartos) 1940-1941 m. įvykiams skiria mažai dėmesio. Atrodovo, dabar archyvai, buvę slaptieji fondai prieinami. Kas ryšis imtis čia paliestos temos?.. Viena paskutinių A. Smetonos replikų pjesėje skamba taip: „Istorija viską sudėlios...“ Tikėkime, taip ir bus.

Post scriptum. Ar Antanas Smetona sugrįš į Lietuvą?

Knyga „Kybartų aktai“ ir jos autorius G. Jankus paskatino diskutuoti, ar nevertėtų pirmojo Respublikos Prezidento palaikų pervežti į gimtinę.

2014-aisiais bus minimos 140-osios A. Smetonos gimimo metinės ir 70-ies metų nuo jo žūties Klivlande. Prezidento giminaitis, dabartinis Seimo narys Rimantas Smetona prisimena, kad tokia mintis jau buvo kilusi prieš gerus du dešimtmecius, Lietuvių atgavus nepriklausomybę. Tada ir perlaidojimo vieta buvusi parinkta – Vilniaus Rašytojo kapinėse, netoli dr. Jono Basanavičiaus kapo. Bet A. Smetonos giminaicių pareiškė, kad Prezidento palaikus perkelti į Lietuvą dar per anksti. Dabar šiai iniciatyvai aktyviai pritaria Kauno miesto meras Andrius Kupčinskas. Jis mano, kad nieko nelaukiant reikia kreiptis į Prezidento giminaicius, išeivijos lietuvių bendruomenę ir sužinoti jų valią bei nuomonę. O dėl perlaidojimo vietas? Tai galėtų būti Vilnius, Kaunas arba jo tėviškė.

Lietuvoje šiek tiek įamžintas A. Smetonos atminimas: Kaune jo vardu pavadinta gimnazija, alėja Panemunėje, pastatytas paminklas Istorinės Prezidentūros sodelyje, tvarkomas dvaras Taujėnose.

* Gediminas Jankus, *Kybartų aktai*. – Kaunas: „Naujasis lankas“, 2012.

Nugalėto(jo) namai

Atkelta iš 11 p.

Mano krūtinėje – nemeluoju – atsivėrė Kremlius aikštė. Sušvito raudonos žvaigždės! Kiek daug šilumos! *Sterva!* Orkestras groja. I dangų sminga pergalės saliutai. Tegyvuota tarybos! *Sterva.* Banditas nebėga. Koja už kojos žengia miškelio link. Žino savo keliai! Prie kapinių nudėsiu! Jurgis suūkia, tarsi pelėda, vėl pasileidžia bėgti... Mano kojos – neprastesnės! *Stok, nudėsiu!* Jurgis priklaupia ant vieno kelio, viską puikių regiu žvaigždžių šviesoje, sugniaužia kumštį atsuka į mane kaip šautuvo vamzdį, kaip pistoletą...

– *Otboj,* – krizena Boria. – Mes tas gėles naktinis patrečiame. Ką ten po jurginu gniaužai?

– Aš pas Domicélę eisiu, ji manęs laukia ant šieno.

– Nepraleisk progos, Martynai. Eik ir šaltas kotas pakiski po *kaldra*.

Banditas, priklaupęs ant vienos kojos, atidengė pragarišką ugnį. Jis toks baltutis, o séja juodas kulkas. Jos skriekia į mane, jos didėja, virsta kurmiarausiai... Žinau, kaip gyvena nušautas žmogus. Tikrai žinau! Ateities néra, praeities néra. Tik tai, ką akys mato! Girdžiu ir matau – už nugaros be perstojo krinta kurmiarausiai. Jie subrya į mažus žemės grumstelius. Už manęs auga žemės kalnas. Gal taip auga tamsa amžinoji? Kurmiarausiai krinta ir iš dešinės, ir iš kairės... Telieka siaurutis takelis kapinių link. Ten ilisi mano tévai, seneliai, kaimynai. *Bratkų* tame žemės lopinėlyje neguldo. Ir miškinę kapinėse nelaidoja.

– Matau, ištroškai, – girdžiu Stašaičio balsą. – Išgerk, nuo košmarų lengviau apsiginsi. Būna, kad ir kietakiausiai vyrai kaip bobos praskysta.

Nupurčiau nuo rankų supuvusius jurginų žiedlapius. Bjauriai smirdi. Bjauriai už gyvulių mėšlą. Grūdu rankas į smėlį, trinu į žolę...

– Vyrai, jūs manęs atsižadat? – penkis kartus baksteliu į tamsą prieš šviečiantį langą. Jeigu kas nors po daugelio metų suras tuos taškus, sujungs raudona, gal juoda linija, prieš save regės didelę penkiakampę žvaigždę. – Vyrai, jūs manęs net palaidoti nesiruoši! Pats išsikasiu duobę. Pats save palaidosiu! Savo kūną pats nunešiu į kapines!

Boria uždarė langą. Užgeso šviesa. *Bratkos*, supratau, sudribo į lovas. Saldžiai parps. Jie net žmonių nepalaiko...

Nešiu savo kūną į kapines, išsikasiu duobę, pats save žemėmis užversiu... Ar taip jau labai svarbu, kad vienam kitam aš atrodaus gyvas? Dar būna, kad žmonių akys regi šméklos. Gal jie mano, jog esu šmékla? Nežinau, kas ir ką mano! Tik žinau, kad šméklos pačios į kapo duobę įlenda, atsigula, žemėmis užsikasa, géliu ant kauburėlio pasisodina, pasimeldžia už savo vėlę. Ne! Šméklos neturi vėlės! Nors kartais jos labai pasiilgsta šilumos, trokšta prisiglausti prie žmogaus.

Nešu savo kūną per miestelį... Įsitikinu, kad tas, kurį laidoja, kurį neša į kapus, jau nieko nemato! Bent jau aš nemačiau namų, bažnyčios, kelio. I paskutinę kelionę manęs nelydėjo né vienas žmogus... O gal, prigludę prie langų, jie iš tamsos į mane žiūrėjo? I kurį mane?! Nesamą ar nešantį į kapines?!

Pasiekiau mišką. Jau žinojau, kad tie, kuriuos laidoja, nieko nemato. Dabar įsitikinu, kad ir ne girdi. Miške neūkavo pelėdos, nešlamėjo lapai, netrakstelėdavo užminto sudžiūvusios medžių šakos. O juk visa tai vyko!

Užtat mačiau viską, kas yra po žemėmis, – miškinį bunkerius. Gal nueiti pas juos, susirangyti guolyje? Žinau, žolėsė tikrai yra takas, panašus į storą virvę, ką tik nuimtą nuo pakaruočlio kaklo.

Pagaliau... Regiu kapinaites! Aš jas užuodžiu,

girdžiu, kas jose vyksta.

Danguje – žvaigždžių milijonai, lyg paukščių, besiruosiančių skristi į tolimus kraštus. Vienas kitas vargšelis krinta į žemę. Jaučiu, tamša ant kapių griūva. Nejaugi kunkiliuojanti tamšybė iš manęs pagrobs amžino poilsio vietą?

Ne tamsa, kurmiarausiai krinta į kapines! Juodi žemės trupiniai semia kryžius, medžius. Jurgis vis dar šaudo? Neabejoju, kurmiarausiai žemė užklojo miestelį, mišką, takus. Aš vėl nematau kapių griūvą. Negirdžiu, neužuodžiu, nežinau, kur jis gyvena!

Taip, Jurgis šaudo! Lieja pragarišką ugnį. Matau jį. Patikékite, mirę žmonės mato savo prietūs... Ar Jurgis buvo mano priešas?

Jis tebeklūpo ant vieno kelio, tebesėja pragarišką ugnį. Regiu, kas už manęs, o gal po manęs vyksta... Jurgis – baltas lyg angelas. Ar jo kumštis tikrai panašus į pistoletą, primenantį Lietuvos kontūrus? Bet tuos kontūrus primena ne pistoletas, o Jurgio kumštis... Jis, Jurgis, baltas kaip vėlė, atkišęs ranką, kurioje laiko mažą balą Lietuvą ir šaudo iš jos! Lietuvos valstybė – jau vėlė... O vis dar šaudo. Kas sunaikins šaudančias vėles? Ši mintis mane palieka ir lyg dalgiaišių pojamas žalčiai iš paskutinių šliaužiai pas tą, kuris į mane šaudo!

Kuo daugiau minčių mane apliežia, tuo labiau rimsta kūnas. Gal jis jau atšalo? Ras *bratkos*. Spardys. Jie visus spardo. Taip atsisveikina su miurusiaisiais. Bato galu.

Matau! Takas veda prie rūsio. Tiksliau, į rūsi. Ten žmonės pila bulves, morkas, užverčia žemėmis angą. Itaisytas mažutis kaminas, per kuri įeina oras, kuriuo kvėpuoja bulvės, morkos, kopūstai... Čia bus mano kapas. Piliakalnis... Didelis kurmiarausis! Gyvas oras per kaminėlių pateks į piliakalnį, negyvas – išeis. Kils į viršų, pasieks debesis, dangų... Išraunu kaminą! Nenoriu, kad į mano kapą landytų oras. Ir – musės...

Juoduojā skylė. Ateis Jurgis, priklaups, įkiš kumštį ir šaudys. O kas mane užpils žemėmis? Išropoju po žvaigždėmis. Jos taip ryškiai šviečia. Virš rūsio, virš piliakalnio, virš mano kapo. Po daug daug metų aplink rūsi kartais kelias baltas žmogaus formos šešelis. Tai mano antkapinis paminklas!

Netoli išrauto kamojo angos matau du juodus kiaušinius. Nebuvo jų... Atpažistu. Dvi *rupkinės* granatas... Vokiečių paliktos. Jie traukdamiesi dar paliko rankas, kojas, galvas, kiaušinius... Gal Jurgis atnešė granatas, tik nespėjo gerai paslėpti?

Šalia rūsio matau šieno kupstą, kuriuo uždengtas kitas rūsys... Ar tik jame nesislepla *bratkų* priešai? Aš prieš jau neturiu...

Glėbiais nešu šieną iš kupsto ir grūdu į kaminą skylę. Besotė gelme: šienas vis dingsta. Matau, šieno kupeta rūsyje apsigyvena. I šieną patupdau granatą. Kitą *rupkinę* ant morkų paguldau. Sudžiūvusia žole užkamšau rūsi, savo kapą, piliakalnį, kurmiarausį. O kas mane žemėmis užpils? Noriu, kad mane žemė užklotų, tada krūtinėje bus ramu, kad ramybė tėstusi tūkstančius metų...

Metaliniuose vokiečių kiaušiniuose slipy didelė jėga. Kai jie skyla... Tu atliksi gerą darbą mano kūnui. Tu, *raupsuotasis žvérėli!* Pasiemiau į kairę ranką granatą. Net nustebau: ji susikertančiais kryžiais išvagota ir labai panaši į duonos kepaliuką... Aš turiu duonos! Kur vynas? Mano kraujas taps vynu...

Suspauzdžiu metalinę *rupkę*, ištiesiu delną, vėl suspauzdžiu, vėl ištiesiu, dviem dešinės rankos pirštais ištakui granatos žiedą:

– Jurgi Krupenkovai, čia mano namuciai!

Privati teritorija

Jurgis GIMBERIS

...seniai norėjau užrašyti; nieko tai nepakeis, bet vis tiek – šiokia tokia paguoda; žodžiu, akmuo rusiškai – „kameni“, angliskai – „stones“, o lietuviškai – „akmuo“; čia kažkas ne taip – kuris iš jų akmuo?...

...kai ko gyvenime nežinai ir neimi į galvą, o kai kas metų metais neduoda tau ramybės; pavyzdžiu, visai dar nesenai aš negalėjau suprasti, kodėl aštuoni kart septyni yra penkiasdešimt šeši, o septyni kart aštuoni taip pat – penkiasdešimt šeši; tiesiog dar mokykloje bukai išmokau daugybos lentelę ir tiksiejau; bet nenuisraminu, ir galų gale man pavyko išvesti formulę; $8x7=(7+1)x7=7x7+1x7=7x8$, jeigu aiškinčiau žodžiais, normaliam mokesčiui mokėtojui aptemptų protas ir susijauktų mintys, todėl prašom patikėti taip; man pačiam dabar neaišku kas kita: kodėl žmogus veržiasi į ministrus arba dar geriau – premjerus; matyt, tiki išvedės panašią formulę į maniškę, kuria aš turėčiau aklai patikėti; atseit viskas tvarkoj, broliai tautiečiai, aš žinau, kaip tai daroma; galbūt, galbūt – duok Dieve, kaip sakė čigonas, kas tuos ministrus žino; ne veltui Maksimas Gorkis sakė – tamsu kaip ministro galvoj; o gal – Dostojevskis, bet nuo to ne aiškiau...

...galbūt supratau, kaip mums pavyksta mirtinai susipykti (su dailiaja lytim); sakau – „tie apsimetėliai gyvūnų mylėtojai“, man sako – „tau visi apsimetėliai“; aš kalbu kaip gamtos stebėtojas, o man atsako kaip mane stebintieji; tai jau ne pasikeitimai nuomonėmis, o personalinė diagnozė – subtilios natūros žmogui vargai pakenčiamas dalykas...

...yra tokiai mokesčių mokėtojų, kurie kartais gadinia orą, bet niekada jo neteria; tokie piliečiai labai ekologiški – tai dviratininkai, važnyčiotojai, aplinkos apsaugos ministras ir į juos panašūs labai geri žmonės...

...žodžiu, kartais nieko nedarai todėl, jog bijai, kad per tą laiką galėtum nuveikti kažką svarbesnio, nei darytum tai, ką visada spėsi padaryti; sveiko proto žmogui galbūt net nesuprantama, kodėl tu sėdi ir nieko nedarai; užtai sveiko proto žmogus amžinai neturi laiko, o tu – per akis...

...lengvoji šizofrenija į lengvają kavaleriją né kiek nepanaši, nors abu dariniai sietini su menais – vienas su visais kitais, kitas su karos; aciū Dievui, lengvają kavaleriją beveik absolūciai pakeitė desantininkai, tai nėra apie ką ir kalbėti...

...man keista, kad romanai neva turi pabaigą; nešamonė – néra jokios pabaigos; nebent skaitydamas numirtum...

...kiekvienas vaistas, kaip ir vedybos, turi šalutinį poveikį...

...pasiemiau seną Joanos mokyklinį sasiuvinį – pagamintas Tulaje (privatizacijos ir privačios komercijos pradžia); atsiverčiau paskutinį viršelio puslapį – rusiška daugybos lentelė; nepatikėsit – visai kaip mūsų...

...citata: „jaunieji į Santuokos rūmus atvyko baltu neišpuoštu visureigiu“; tas „visureigis“ siuncią mums kažkokia žinią, tai ženklas; tačiau koks?.. kad greit jaunieji atvarys į Santuokos rūmus baltu tanku, ir mums bus šakės?.. pagyvensim – pamatysem...

...ištatė Janina naujus dantis – jau galėčiau ne tik ką nors aplot, bet ir apkandžiot...

...kartoju: pagrindinis ekologijos dėsnis – pasiailėjimo nelauk...

...kai sakai pašnibždom, tai lyg ir nemeluotum – „aš tave myliu“, pvz., pašnibždom...

14 Vilniaus langas

Andrius JAKUČIŪNAS

Parkų vientisumas*

Dabar jau negalime tiksliai pasakyti, kada visa tai prasidėjo, bet viena aišku: išbėgėjus Sereikiškių parko (anksčiau – Jaunimo sodo, dar anksčiau – ir nuo šiol – Bernardinų sodo) rekonstrukcijai, nešyk slampinėjome palei naujają jo tvorą ir dėbsojome pro dažais kvepiantiesi virbus į vidų, tarytum tikėdamos tarp paviršių nelygumus stundančių ir oriai dūmūs leidžiančių traktoriukų įmatyti ką nors, kas vėliau, prisėdus prie stalelio ŠMC, mums suteiktų teisę plekšteli ranga per stalą ir nerūpestingai tarti: šauniai pasidarbuota!

Atkreipkite dėmesį – dėl to, kad galėtume palabinti mero Z senos obsesijos virsmą tikrove, mes netgi ne sykį atsisakėme eiti Pilies gatve, kuria dažname tekste nurodydavome save „einančius“ – tai gi vietoj išbandyto ir patogaus, tiesa, realiam gyvenimė nedėžnai naudojamo kelio, ryždavomės rinktis nepatogų ir dulkėtą. Galų gale juk žinojome, kad Pilies gatve (kaip ir Vytauto gatve Palangoje arba Irano ambasadados Pakistane, Lahore, kie-melyje be galio drėgną 1999-ųjų vasaros rytą) jau vis tiek visada eisime – kiekvieną dieną, kiekvienu minutę ar valandą, visą likusį gyvenimą, o štai išpūdziu, kurių simboliskumas ir jėga padėtų *pašviežinti* suslūgusį, indiferentiską *Jaunimo sodo* padalą sąmonės paribiuose, visada stigo.

Jų vėl atsirado, kai parko suslūgimas, sumedėjimas po daugelio beveidės būties metų tapo išdraskytas ekskavatorių kaušų, suraižytas peilių, kaupukų ir pjūklų, kraujavo drumzlinu purvu ir sula. Atrodė, kad nūnai, – o, tik nūnai, – ne tada, kai parkas vegetavo visų apleistas ir užmirštas, bet, žinoma, ir ne tada, kai, galutinai užbaigus rekonstrukciją, atidarymo koncerto fanfaros sukvies minias žmonių, – įmanoma ir verta sučiupti plonystis vienos prasmės siūlą, kuri lytėdamai gal ir vėl ištengtume tarp milijonų vaizdų ir garsų savo sąmonėje aptikti tai, kas tas parkas yra / buvo iš tikrųjų (mums). Niekada nebuvome tokie naivūs, kad patikėtume, *neva kas nors yra tik tai, kas (kaip išprastai manoma) jis yra*. Juk visiškai tikėtina, jog koks nors sodelis Katmandu ar La Pase arba parkas prie *Villa di Borghese* Romoje, o gal net iš bendrabučio balkono atsiverianti neaprēpiama jaunystės nakties tuštuma, į kurią, giliai kvėpdami paryčių drėgmės, kitados išpurkšdavome savo šlaples turini, mums buvo labiau Bernardinų sodas nei tai, kam numatyta šiaip vadintis, – juoba Sereikiškių parką kaip geografinę *locus* galutinai apleidome kažkur dutukstantaisiais, policininkams ėmus be- atodairiškai persekioti girtuočius ir kišti mus lyg rimtus nusikaltėlius į kameras. Taigi šėlionių parko *prisiminimai* liko ne tik toli praeityje, bet, gali ma sakyti, ir kitoje, iki pasaulio pabaigos buvusioje epochoje, netgi kitoje valstybėje (iki šiol atsiskome dėti lygibės ženkla tarp Lietuvos Respublikos ir Lietuvos Gariūnų respublikos); jie aptirpo arba apkerpėjo, pasidengė visų pirmųjų miesto centro rekonstrukcijų dulkėmis, prarado gyvybingumą ir praktiskai išnyko.

Vis dėlto vidinis parko degradavimas ir nykumas vyko dar sparčiau, negu mums sekėsi pamiršti, ką ten išgyvenome: metai iš metų, diena iš dienos vis tikresnė rodesi mintis, jog visa, ką kitados patyrėme Sereikiškėse, iš tikrųjų patyrėme ne mes, nes, plačiau žvelgiant, Sereikiškės, kuriose taip patirti tarėmės sukaupę, nebeatrodė panašios į gal-

jusias kada nors iš tikrųjų egzistuoti. O kas gali būti niūresnio ir nepakenčiamesnio už vietą, kurios, kaip galiausiai paaiškėjo, niekas nebesiejo susto, kas joje iš tikrųjų nutiko? Turbūt tik vieta, mišlingu būdu išsižadėjusi savo *vietiškumo*, klykti klykianti, kad jos nėra ir, tiesą sakant, niekada nebubo – kaip ir tų, kurie dėl nesuprantamų priežasčių nesiryžo tuo patikėti.

Štai tokios buvo Sereikiškės pastarajį dešimtmétį – niaurios, atgrasios, bedvasės. Iki pat 2011-ųjų rudens (veikiausiai?), kai garsioji medžių plovimo akcija sukėlė ant kojų naivius gamtos mylėtojus, cincikus ir / ar pamisėlius, parkas dunktsojo tarytum netekės patirties – tos pačios, kuri būtų galėjusi liudyti, jog jų dar įmanoma išplėsti iš laiko bėgsmo – prievertos, beprasmybės kiauto – ir iš esmės parversti jų juo pačiu – nebent jei „patirtimi“ laikytume reljefą bei alėjų tinklą menančius laikus, kai centrinės alėjos (t. y. tos, kurios anksčiau, sako, išvis nebubo) gale stovėjo Josifas Visarionovičius, o jaunimėlis rinkdavosi į kažkur jo viduryje įsikūrusi vasaros kino teatrą. Tiesa, kartais surambėjusi parko būtų staiga perdrekšdavo koks nors prasmės blyksnis, efemeriska šviesa išryškindamas ką nors, kas vienaip ar kitaip su ta būtimi buvo susisaistė – teniso kamuoliuko skydį, jo sukimasi šviesos pluošte virš kortų (tiesa, sie jau už parko ribos), sunkvežimio rato žolėje dumblais išteškintą angelio kontūrą ar dar ką nors, – bet netrukus visa ir vėl paskesdavo apatijoje bei stingulyje.

Štai kodėl tada, kai vieną dieną į parką atburžė sunkvežimiai, kuriuose sėdėjo vyrai, rimtai kaip kalašnikovus rankose laikantys benzinius pjūklus, mūsų širdys nesudrebėjo. Veikiau priešingai – mums, iki tos dienos vis dar abejojusiems dėl pasirinktų priemonių tikslinguo, staiga nušvito: net jei tie vyrai būtų išpjovę ir išvežę viską, kas buvo parke, išskaitant gruntu, jie vis tiek būtų išlikę kūrėjai, o ne griovėjai. Sunaikindami tai, ko iš esmės nebubo, jie savo rankomis ir prakaitu būtų įrodę visai priešingą dalyką – nes juk sunaikinti galima tik tai, kas nors sekundę egzistavo. Tie žmonės, pasiruošę kirviais bei pjūklais išvaryti iš parko apsnūdimą, kovësi už mūsų praeitį ir prisiminimus – jie buvo mūsų bičiuliai ir sajungininkai. Ir atvirščiai – tie, kurie troško išsaugoti parką tokį, koks jis buvo (t. y. tai, ko iš esmės jau nebubo), – priešai, nes mūsų praeitis ir sentimentai (taip – esame subjektyvūs) galėjo egzistuoti tik su sąlyga, kad egzistuos parkas – taip, kad niekam nekiltų abejonių dėl jo būties.

Taigi galime nutuokti, kad į Bernardinų sodo atidarymą sekmadienį įėjome kamuojami lengvo jaudulio ir nerimo. Įėjome (o gal labiau slinkome, šliaužėme, sliūkinome ir t. t.) nežinodami ir nenujaudami, ką rasime: atgijus, senų prisiminimų aura švytintį jaunystės rojų ar vietą, kuri, pasibaigus rekonstrukcijai, vėl paniro į rezignaciją bei nebūti ir kuri tarytum juodoji skylė ryja didžiules žmonių minias, nutiūsusias prie visų trijų įėjimų. Būsimė atviri: nors nemanėme (ir nė judžiausiam sapne nesapnavome), kad statybininkai būtų galėję pasdarbuoti taip nevykusiai, kad mums tektų nusizengti etiketui ir pavartoti kurią nors iš sodriųjų metaforų, vis dėlto buvo šiek tiek neramu, juoba kad aplinkui matėme ir daugiau nerimaujančių žmonių. Kai kurie netgi žvilgčiojo į tolumoje šviesčiančią parko tvorą su neslepiamu įtūžiu, aiškiai parodydami, kad baisiai norėtų išmalti marmūzė merui Z už pinigų švaistymą „ir kitus darbelius“ – jie buvo išsaugoję tam tikrą sąmonės budrumą, kad

pro šalį nepastebėti nepralėtų ir kiti mero Z apsukrumo ir niekšybės įrodymai – naujos oro bendrovės „air Lituanica“ lėktuvas ar net paprastas Vilniaus viešojo transporto (VVT) autobusas (juk ir autobusas, ir lėktuvas – labai panašūs, o drauge jie – beveik tas pats kas tramvajus). Regėjome žmonių, besipiktinančių, kad fontanas neapšviestas – tai buvo maždaug šeštą vakaro, gerokai prieš sutemtant; taip pat jaunuolių, kurie nepajégė apripti faktą, kad nuo šiol parkas vėlai vakare bus rakinamas. Iš jų akių buvo matyti, kad jie nesuvokia, kam apskritai reikia parko, jei nebus galimybės naktį pašelti ir, tarkim, dėl bendro sportinio interesu sulaužyti suolelių, kuri, anot vienos močiutės, meras Z pastatės per tvirtą – kad jie, pensininkai, nukristų ant jo ir susižeistų.

Įspūdžiai kaupėsi neįtikėtinu greičiu, o mes vis nežinojome, ar sumanymas aplankytis parką būtent šiandien, jo atidarymo dieną, buvo vykės, nes atrodė, kad nūdienos kleketavime ir bruzdėjime, užtvindžiusiame gatves, vis tiek nieko nepešime. O jei galiausiai ir nueisime, turėsim didelių bėdų savo kelnėse, mat pargrįžtantys žinovai rintais veidais teigė, kad parke téra viena ankstutė išvietėlė ir prie jos nusidriekusios šimtametrinės mižnių eilės. Be to, mieste, kuris kaip duju balionas buvo pripildytas kultūros ir subkultūrų, mus kamavo didžiulis ramybės poreikis ir – neslėpkime – nuovargis, visuomet mus ištinkąs kaimiškų dešrų ir ginta-ro karolių debesye.

Štai kodėl tenka prisipažinti: nežinome, ar tikrai nuėjome. Galbūt mes ryžomės, kaip neretai būna, likti su išankstiniiais įsivaizdavimais, ir, sakykim, užbaigėme kelionę keistame, laukinius kraštus primenančiame kavinės „Pas Erlicką“ kieme- lyje? Taip, tikėtina. Bet gal, nedrįsdami sau prisipažinti, kad šiek tiek drovimės susidūrimo akis į akį su NAUJUMU ir IŠORINIU TVISKESIU, pra-dėjome jau įprastą kelionę palei parko tvoros virbus, sau tarę, kad, dirsciodami pro jū tarpus vidun, stengiamės pamatyti, kas nuveikta (juk nuoširdžiai daug mėnesių laukėme rezultato)? O juk turėjome jausti, kad naujumas su tviskesiui ir anksčiau minėtas būties virsmas varganu, dargi išvis abejotinu esėjimu, ko gero, yra to paties lizdo paukščiai – didžiulis blogis, anksčiau aiškiai pasireikšdavęs tam tikra apatija ir nusmurgimui, o nuo šiol išgirsimus žoliapjovių burzgesyje ir augalėlius prižiūrinčių merginų klegėjime. (Beje, sumojome, kad „augalus prižiūrinčios merginos“ gali būti stereotipas, – bet mes juk niekada nesakėme, kad išten-giamo žengti koja kojon su intelektualinėmis ma-domis; dėl to atsiprašome intelektualų.). Šiaip ar taip, kažkurių akimirką tikrai buvome ten – nes kitaip ir negalėjo būti: per tuos mėnesius, kai parkas buvo uždarytas, *jis mums tapo žvilgsniu pro tvoros virbus* į jungtyje tarp kūrimo ir naikinimo tarpstantį chaosą. Štai kodėl galima visiškai rimtai svarstyti versiją, kad ten net ir neįkéléme kojos – paprasčiausiai prisiartinę prie vartų, kurių (aciū Dievui) nepakeitė naujais (o ankstyvose vizualizacijose buvo numatyti nauji ir „modernūs“), mes apsisukome ir nuėjome įprastu keliu – palei tvorą, nes intuicija sake, kad visa, ką išties trokštame pamatyti, užgriebame žvilgsniu ir iš tolo – kam dar to betikslio susidūrimo su realybe?

Nukelta į 15 p.

* „Parkų vientisumas“ vadinas ir vienas Julio Cortazaro apsakymas.

Romualdas RAKAUSKAS

Iš spaudai rengiamo albumo

Triveidė knyga

Pianistas Rokas Zubovas

Roko skambinamas Čiurlionio preliudas netilpo gimtojo kompozitoriaus namelio jaukume, pro atdarus langus veržesi į vešią Druskininkų vasarą, kuri godžiai gérė fortepijono gaivą...

Mane Čiurlionio gyvenimas veikia asmeniškai. Kartais grodamas ar kalbėdamas apie kompozitorių labai susijaudinu, man būna sunku prabili ne tik apie tragiškus, bet ir apie gražius dalykus, nes jaučiu, kad esame labai artimi.

Parkų vientisumas*

Atkelta iš 14 p.

Tiesa, tąsyk baisiai norėjosi pasakyti bent ką nors šmaikštaius, bet nepajégėme. Kažkas tarytum suveržęs laikė mūsų balso stygas ir protus, todėl tik éjome, braukdami virbus ranka, ir vis labiau nirome į kosmosą, kurį véré nuovoka, jog esame ir visalaik būsime susisaistę su parko pertvarkos chauso vaizdu, kad nebenorime (nepageidaujame, nemokame, net negalime) priimti to neįmanomo, išpuoseleto taisyklingumo, kuris, žinojome, žengus pro vartus į vidų, nukristų ant mūsų kaip tinklelas, ir tą akimirką, netekę žado, mes simboliškai pelnytume panieką tų, kurie teisėtai laikytų mus rekonstrukcijos entuziastais: *esq štai, žiūrėkit – durneliai gavo ko norėjo!*

Na, bet mes, aišku, nesuteikėme jiems tokios

pramogos. Tiesa, tik ne tada, kai bene pačioje atkampiausioje vietoje iš tų, kur visada pilna žmonių, išvydome į tvorą atremtą tuščią šampano butelių ir greta jo ant šaligatvio iškilmingai gulintį kamštį. Tas vaizdas akimirksni išplėsė mus iš mūsų susimąstymo ir bloškė į dar gilesnį susimąstymą, na, o tą trumpą sekundę, kai buvome pakeliui iš vieno į kitą, mums smėstelėjo: ženklas. Išties tai buvo ženklas – tikras, akivaizdus, neužgincijamas.

Metaforiškai kalbant, parkas (kad ir kaip jis vadintu – Sereikiškių, Jaunimo ar Bernardinų sodo) mums visada sutilpdavo į butelių, – laimė (arba deja).

P. S. Verta žinoti, jog radinys turėjo ir kitą, ne mažiau reikšmingą prasmę – jis priminė ŠAMBOLĄ (nepainioti su Šambala). Tiems, kuriie gandų ar pasakojimų forma nieko néra girdé-

jęs apie šią kilnią pramogą, aiškiname: šambolas – futbolą pramenantis krepšinio aikštelyje (ar ant bet kokios kietos plokštumos) žaidžiamas žaidimas, kurio tikslas – įmušti šampano kamštį į aklo (arba užrištomis akimis) vartininko saugomus vartus. Tai žaidimas, ne tik ypač susijęs su visos literatūrų generacijos įkarščiu lėbauti ir veltédžiauti, bet ir su žmonėmis, ne laiku ir ne vietoje mus palikusiais. Turime galvoje gūdų 2007-ųjų rytag liepsnose žuvusį akla muzikantą ir fotografą, taip pat aistringą šambolo vartininką Remigijų Audiejaity (Tanaką), apie kurį daugiau sužinoti galésite Vilniaus knygų festivalio metu. Rugsėjo 14 d., 18 val. Dailės akademijos „Titanike“ vyks DVD plokštelynės „Regėta Lietuva. Remigijaus Audiejaicio kūrybos pėdsakais“ pristatymas (plokštelynėje – Remio nuotraukos, filmai apie Remį, Remio su Domantu Razausku koncertų įrašai ir t. t.). Na, o kelionis dienomis anksčiau, rugsėjo 12-ąją 13.30-15 val., numatomas ir šambolo turnyras (išsammesnės informacijos ieškokite Vilniaus knygų festivalio programoje).

16 Kinas

Krizė ir jos alternatyvos Venecijos kino festivalyje

„Gravitacija“.

Seniausiam pasaulyje Venecijos kino festivaliuui šiemet sukanka 81 metai. 1932-aisiais jis buvo įkurtas anuometinio Italijos vadovo Benito Mussolinio dekretu. Šis festivalio biografijos faktas vėliau smarkiai pakenkėjo reputacijai, nes po Antruojo pasaulinio karo kinematografininkai nenorėjo vežti savo filmų į šalį, kurioje gimė fašistinė diktatūra. Ši rokiuotė išejo į naudą Kanū (Prancūzija) ir Lokarno (Šveicarijos pietūs) kino festivaliams. Užtai Venecija atrado po karo pasauliui izoliuotos Japonijos kiną: 1951 m. čia tikra sensacija tapo Akiros Kurosawos „Rasiomono“ premjera. Atidus žvilgsnis į Rytus Venecijos kino festivaliui (italai jį vadina Mostra) ir vėliau padėjo išpopuliarinti intelektualų Indijos kiną, neturintį nieko bendra su komercine Bolivudo produkcija (1957-aisiais čia triumfavo Satyajito Ray'aus „Nenugalėtasis“). Venecijoje gimė reiškinys, pavadintas „Naujuoju Korėjos kinu“, kurio šlovė prasidėjo 2000 m., kai čia triumfavo visus šokiravusi Kim Ki-duko „Sala“. Pernai šio režisieriaus „Pieta“ jau buvo apdovanota „Auksiniu liūtu“, o šiemet K. Ki-dukas į Lido salą, kurioje vyksta festivalio gyvenimas, atsivežė naują filmą „Mebijus“, kuris, kaip teko girdėti, režisieriaus gimtinėje uždraustas dėl pernelyg atvirų pornografinių scenų.

Siemet rytiestiski motyvai jubiliejineje Mostroje taip pat buvo ryškūs. Japonų anime klasikas Hayao Miyazaki, paskelbęs, jog baigia karjerą, Venecijoje pristate animacinę istoriją apie Antrajį pasaulinį karą „Kyla vėjas“, o Taibėjuje gyvenantis režisierius Tsai Ming-liangas atvežė vienintelį festivalio konkursinės programos filmą kinų kalba „Beglobiai šunys“ – apie šeimą, gyvenančią visuomenės paribyje.

su jais pamažu gėsta ir viltis gyviems sugrižti į Žemę.

G. Clooney'aus karjeroje tai jau – antrasis kosminis projektas. 2002-aisiais amerikietiškame „Soliaryje“ (jį režisavo Stevenas Soderberghas) jis sutiko suvaidinti astronautą Krisą Kelviną. Šis Berlyno festivalyje parodytas Andrejaus Tarkovskio šedevro perdirbinys nesulaukė aktyvaus priėmimo. Abu „Soliariai“ iš tiesų labai skirtingi. A. Tarkovskiui labiau rūpėjo sukurti filosofinę alegorią, o Holivudo produkcijos paklausą gerai žinantys asai stengėsi per daug nenutolti nuo tradicinės *love story* ir balansavo tarp fantastikos bei erotinės dramos.

„Gravitacijoje“ nesunku pamatyti ir citatų iš fantastinio kino klasikos – visų pirmas iš „2001-ųjų metų kosminės odisėjos“ (1969 m.). Visi, kurie matė šį Stanley'aus Kubricko šedevrą, patyrė svaininamą nesvarumo būseną ir metafizinių bekrasčio kosmoso baimės jausmą. Panašias, tik dar stipresnes emocijas žadina ir „Gravitacija“. Ne tiek dėl 3D technologijų, kiek dėl virtuoziško operatoriaus Emmanuelio Lubetzkio sugebėjimo holividiniame paviljone neaprēpiamą ir žmogui priesišką kosmoso erdvę nufilmuoti taip, kad šie kadrai taptų panašūs į kraupį košmarą. Ši pojūtį dar labiau didina trys aplieisti erdvėlaiviai – amerikiečių, rusų ir kinų, dabar panašūs ne į saugų Žemės pasiuntinių prieglobstį, o į kosmoso tamsoje skriejančius metalinius karstus.

Taip iprastai optimistinis fantastinio kino siuzetas išsirutulioja į filosofinį pasvarstymą apie tai, kad pakilti į erdves ir kosminiam protui mesti iššuką ilgai svajojės žmogus pagaliau suvokia, jog vienos valdovų jam niekada nelemta būti.

Perkrauti ateitį

Nors Venecijos kino festivaliuui sukako 81 metai, šiemetė Mostra yra tik 70-oji (festivaliai nevyko Antruojo pasaulinio karo metais ir keletą kartų po jo). Kritikai šmaikštavo, kad, kaip iprasta garbus amžiaus damai, Mostra pasijaunino geru desimtmečiu. Siemet seniausią kino festivalių septyniadasdeimčiai garsiausią pasaulyje kino režisierių šeimininkai pasiūlė pasveikinti vienos minutės trukmės novele. Taip gimė įdomus projektas „Ateities perkrovimas“. Tokių kultūrių iššukių pradininkai yra išradinėjai prancūzai. 1995 m. jie labai originaliai paminėjo savo nacionalinio kino šimtmjetį, pušimčiu garsią kino kūrėjų pasiūlę iš muziejaus paskolinta brolių Lumiere'ų kamera nufilmuoti vienos minutės trukmės siužetą. Taip atsirado filmas „Lumiere'ai ir kompanija“. Vėliau (2007 m.) Kanų kino festivalio vadovas Gilles'as Jacobas kreipėsi į 33 garsiausius pasaulio kino režisierius su prašymu sukurti po trumpą novelę, kurioje autoriai jiems būdinga maniera išreikštų, kuo jiems svarbus kinas. Taip gimė tarptautinis projektas „Kiekvienam savas kinas“, parodytas Kanų kino festivalyje.

Vertybų sistemos krizė

Po ilgokos pertraukos prie Mostros vairo vėl stojo kritikas ir kino archyvininkas Alberto Barbera, neslepiantis kairuoliškų pažiūrų ir net dėl jų nukentėjės, svarbiausia šių metų festivalio tema įvardijo krizę. Bet ne finansinę, o moralinę – vertybų sistemos krizę, kuri pasireiškia ir jausmuo sferoje, ir komplikuotose šiuolaikinės šeimos narių santykiuose. Vokiečių dienraščiui „Zeit“ A. Barbera sakė: „Daugelyje filmų kalbama apie likimo valiai paliktus vaikus ir paauglius. Kai nėra tévų arba jie nerodo pavyzdžio, vaikai dažnai tampa prievertatos aukomis – pradedant jų išnaudojimu ir pedofilija, baigiant prostitutacija. Ši kūniška, seksualinė prieverta metaforizuoją, kaip stipriai kenčia mūsų visuomenė.“

Bene ryškiausias tokios tematikos filmas „Policininko žmona“ (režisierius Philipas Groningas) į Veneciją atvežtas iš Vokietijos. Anot A. Barberos, „tai radikalus, estetiniu požiūriu inovatyvus ir eksperimentinis kūrinys. Pasakojimas kuriamas iš fragmentų – žiūrovas turi pats juos susidėlioti“.

Akcentavęs, jog daugelyje filmų atspindėta

, „tamsi ir smurtinė realybė“, festivalio direktorius apgailestavo, kad „kino kūrėjai nepateikia jokių optimizmo ar išeities ženklu“.

Smiltelė kosmoso platybėse

Pesimizmu dvelkė net per atidarymą parodytas holividinis fantastinis filmas „Gravitacija“, kuriamo pagrindinius vaidmenis sukončė George'as Clooney ir Sandra Bullock. Žiūrovų megiamos žvaigždės suvaidino astronautus, kurių erdvėlaiivių sudaužo nuolaužų krušą. Ankstesnis meksikiečio režisierius Alfonso Cuarono darbas „Žmonių vairai“ (2006 m.) pranašavo, kad jau 2027-aisiais pasaulį užvaldys tamsa, chaosas ir visiška anarchija, o žmonija atsidurs ant demografinės katastrofos slenkscio, nes žmonės neteks galimybės natūraliai pratęsti giminės. Vadinasi, pasaulis stulbinamu greičiu sensta ir greitai nebus kam jo prisiminti. Tokios niūrios ateities nenumatė net garsiausias XX a. antiutopijos autorius George'as Orwellas.

„Gravitacija“ tuojo po premjeros buvo praminta kinematografinė metafora, puikiai pertekiančia pasimetusio erdvėje ir nuo kitų izoliuoto žmogaus savijautą. Patyręs astronautas Matas Kovalskis ir pirmoje kosminėje misijoje dalyvaujanti Rajen Stoun dėl kosminės katastrofos atvirame kosmose lieka vieni. Baigiasi kurias ir deguonies atsargos, o

„Mes – geriausios“.

„Tas keistas vardas Federico“.

Ką galima parodysti per vieną minutę? Kai kas ši laiką „Ateities perkrovime“ panaudojo filmuodam i save (pvz., Jamesas Franco ar Michele Placido) arba savo vaikus. Du režisieriai nutarė, kad šiuo atveju geriausiai tiks aiškiai išreikšta emocija (prancūzas Benoit Jacquot nufilmavo kamerai adresuotą gražios moters šypseną, o amerikietis Monte Hellmanas pasirinko verkiančios moters portretą). Kai kas nuspindė per minutę suformuluoti svarbią mintį apie kino ateitį. Štai Honkongo režisierius Peteris Ho Sun Chanas savo novelę pavadinė „Jų akysse buvo kino ateitis“ ir sumontavo kolą iš klasikinio kino meistrų akių, nufilmuotų stambiu planu. Italų režisierius Davido Ferrario novelėje „Švyturys“ žmonių minia po atviru dangumi žiūri komediją su Charlesu Chaplinu. Izraelio režisierius Szmuolis Maozas („Pabaiga“) minčia apie galimą kino mirtį gretina su šiuolaikinio meno muziejuje rodomais mirštančio senelio vaizdais. Pesimistišką kino ateitį regi ir argentinietis Pablo Trapero („Kinas baigesi“). Būta ir plakatiškai tiesmukų metaforų. Pavyzdžiui, lenko Krzysztofo Zanussi novelėje du vaikai kino juostos ritinių suranda šiukslių konteineryje. Sarkastiško humoru niekad neprarandantis JAV režisierius Toddas Sondzas fantastiniame etiude „3013“ rodo, kaip kinų pagamintas robotas ateities žmonėms aiškina žodžių „menas“, „humanizmas“, „išgyvenimas“ reikšmes. O Tailando režisierius Apichatpong Weerasethakulas (2010-aisiais Kanuose jo filmas „Dėdė Bumis, galintis prisiminti buvusius savo gyvenimus“ apdovanotas „Auksine palmės šakle“) miglotą kino ateitį sugretino su vaizdu, kuris matomas per lietingoje nakties tamsoje važiuojančio automobilio priekinių stiklų.

Requiem 35 mm. kino juostai

„Japonų kinas miršta dėl to, kad vaikosi pelno“, – sako vienas japonų filmo herojus. Ši frazė nuskamba režisieriaus Shion Sono veiksmo draimoje „Kodėl tu nežaidi pragare?“, kurią režisierius pavadinė *requiem 35 mm* kino juostai. Šis filmas atidare paralelinę programą „Horizontai“, kurios vertinimo komisijos pirmininkas buvo garsus JAV scenaristas ir režisierius Paulas Schraderis.

Jaunoji festivalio publiką gyvai reagavo į gausiai filme trykšančio krauso scenas ir linksiavio Quentiną Tarantiną, kinomanams labiau patiko už smurto vaizdų aiškiai regimos kinematografinės paralelės. Jauni kino mėgėjai, pasivadinę „Fuck Bombers“, nuspindė gatvės mušeiką Sasakį padaryti nauja veiksmo kino žvaigždė, panašią į Bruce'ą Lee, o grupės lyderis Hirata prie šventovės, kurioje išsipildė svajonės, palieka prašymą kino dievui: „Noriu sukurti šedevrą, net jeigu man dėl

to reikėtų mirti.“ Vėliau veiksmas nuklysta į tradicinę kriminalinę istoriją apie Jakudza vadinančią japonų mafiją. Po dešimties metų paaiškėja, kad šedevro Hirata taip ir nesukūrė, nors su draugais tebesvaičioja apie kiną. O realią galimybę pasireikšti vaikinams pasiūlo... mafiozai, norintys, kad „Fuck Bombers“ išpūdingai nufilmuotų lemiamas dviejų nesutaikomų klanų kautynes.

Finalinė filmo dalis pranoksta kruviniausius Q. Tarantino eksperimentus, tačiau smurtas pateiktas taip, kad kelia juoką, nes greičiau primena animacinio kino stilistiką. Matyt, todėl Japonijoje ši filmą bus leidžiama žiūrėti vaikams nuo 12 metų. „Aš pats nustebau, – pasakė režisierius Venecijoje, – bet tikriausiai Japonijoje cenzoriai suprantą, kad kraujas juokingame kontekste suvokiamas visai kitaip.“

Kitaip dabar suvokiamą ir pankų kultūrą, prieš tris dešimtmecius šiurpinusi senųjų tradicijų puoselėtojus. Publikos simpatijų Venecijoje nusipelne dar vienas retro filmas, kuri pristatė mums gerai pažįstamas švedų režisierius Lukas Moodyssonas. Po ilgokos pertraukos pagal savo žmonos komikus jis sukūrė filmą „Mes – geriausios!“, primenantį devintojo dešimtmecio realijas. Dvi geriausios draugės – trylikametės Bobo ir Klara – mėgsta pankroką, o ne jų bendraamžėms patinkančią diskos muziką ir domisi ne aerobika, o fizika ir politika. Jos net išoriškai smarkiai išsiskiria iš aplinkos – dėl trumpai kirptų plaukų bei akių juokingai atrodanti Bobo, slapsa išsimylėjusi Klaros broli, ir indėnų irokėzo skiautere pasidabinusi smarkuočė Klara iškuria pankroko grupę, nors nė viena nemoka groti. Bet drąsos ir ižūlumo merginoms tikrai netrūksta. Beprotiška avantiūra išgyja visai kitokį pagrįti, kai prie ekscentriško dueto prisideda pukiniai gitara grojantį kukli blondinę Hedvig, dėl griežto katalikiško auklėjimo nepritampanti prie bendramokslį ir kencianti aplinkinių patyčias.

„Man buvo įdomu parodysti, kaip net būnant mažumoje galima rasti jėgų priešintis pasauliui ir jaustis laisvam. Žinoma, taip būna toli gražu ne visada, bet būna. Štai kodėl man buvo svarbu būtent dabar su kitais pasidalinti optimizmu“, – sakė režisierius spaudos konferencijoje.

Gaila, kad „Mes – geriausios!“ rodytos ne pagrindinėje programoje – filmas būtų paivairinės konkurse dominavusių pesimistinė nuotaiką.

Klasika visada aktuali

Geru tonu garsiausiuose kino festivaliuose tam-pa vis gausesni restauruotų kino klasikos šedevrų seansai. Šiemet jų netruko ir Berlyne, ir Kanuose. Venecijoje taip pat prieš kiekvieną seansą rodyti trumpi siužetai iš festivalio praeities, juose mirgėjo

„Džo“.

garsūs politikai ir legendinės kino žvaigždės. Speciali programa buvo sudaryta iš ką tik atnaujintų pasaulinės kino klasikos šedevrų, kuriuos vertino specialus žiuri (jo nariai – Italijos kinematografinių institutų studentai). Mokslus kreantantz būsimi kinematografininkai susipažino su Johno Fordo vesternu „Mano brangioji Klementina“, etaloniniu filmu apie Italijos mafiją „Rankos virš miesto“ (režisierius Francesco Rosi), neorealistinė karinė drama „Paisa“ (režisierius Roberto Rossellini), kraujomaišos istorija „Blyškios Didžiųjų Grīžulo ratų žvaigždės“ (režisierius Luchino Visconti), filosofine parabole „Apvaizda“ (režisierius Alainas Resnais), neseniai mirusio rusų režisieriaus Aleksejaus Germano „Mano draugu Ivanu Lapšinu“ ir kitais ne mažiau kino istorijai svarbiais kūriniais, o savo prizą atidavė tautiečio Elio Petrio aktualiai politinei satyrai „Nuosavybė dabar nelaikoma vagyste“ (1973 m.).

Nukelta i 18 p.

Krizė ir jos alternatyvos Venecijos kino festivalyje

Atkelta iš 17 p.

Tokių laiko išbandymus išlaikiusių filmų fone gerai tiko ir dokumentinis darbas apie Federicą Fellini. Nekonkursinėje programoje filmą „Tas keistas vardas Federico“ apie savo draugą ir mokytoją pristatė režisierius Ettore Scola. Tai ne vienintelė Mostroje parodyta dokumentinė juosta, skirta klasikinių filmų kūrėjams. Atskiruose seansuose pagerbtį Pieras Paolo Pasolini, Anna Magnani, Bernardo Bertolucci. Laisvai manipuliuodamas dokumentine medžiaga, fragmentais iš F. Fellinio filmų, autoriniu komentaru ir vaidybiniais intarpais, E. Scola stengiasi pertiekti F. Fellinio filmų magiją, lengvais prisieltimais pažadinti pamirštias akimirkas. „Tas keistas vardas Federico“ taip pat skambėjo kaip *requiem* kinui, kurio jau niekada nebus. Maestro tai numatė dar būdamas gyvas, kai savo bendraminčiui scenaristui Tonino Guerra'i sakė: „Ar tau neatrodė, kad mudu kuriame filmus, panasius į lėktuvus – jie pakilo į orą, o jiems tinkamo nusileidimo tako jau nebéra.“ Si mintis Mostroje buvo materializuota pažodžiu – filmas „Tas keistas vardas Federico“ buvo rodomas pustušteje salėje.

Favoritai ir autsaideriai

Vertybų ir jausmų krizę atspindėjusio festivalio prizai sulaukė prieštaringu komentarų. Panašu, kad skelbdami verdiktą vertinimo komisijos nariai nepajegė nuslėpti sutrikimo. „Sidabrinio liūto“ statulėlė už geriausią režisūrą atiteko graikui Alexandrui Avranosui už festivalio lyderiu visai nelaikytą, o atvirkščiai, pikta kritikuotą šeimyninę dramą „Ponia Žiaurioji“. Volpio taure apdovanotas ir šiame filme keistos šeimos tévą suvardinės aktorius Themis Panou. Beveik visi pranašavo, kad kita Volpio taurė turėtų atitekti britų aktorei Judi Dench už vaidmenį režisieriaus Stephaneno Frearso filme „Filomena“. Bet taip neatsitiko, ir prizas pasiliko Italijoje – jis įteiktas aktorei Elenai Cotta už vaidmenį filme „Via Castellana Bandiera“ (jį pagal savo romaną sukūrė režisierė Emma Dante). O visų reitingų lyderei „Filomenai“ atiteko prizas už geriausią scenarijų ir du „Žydriei liūtai“ (taip nuo 2007 m. vadinas Venecijoje įteikiamas prizas geriausiams gėjų bei lesbiečių tematikos filmams).

Naujausių filmų „Valensa – vilties žmogus“ Venecijoje pristatęs lenkų režisierius Andrzejus Wajda buvo apdovanotas prizu už indėlį į pa-

saulinį kiną. Marcello Mastroianno prizą, įteikiama ryškiausiam debiutantui, atsiėmė jaunas aktorius Tye'us Sheridan, nelikęs patyrusio (ir neįprastai barzdoto) Nicolaso Cage'o šešelyje.

„Ateities liūtu“ vadinas prizas įteikta filmui „Policininko žmona“, jis iškeliavo į Vokietiją. „Grand Prix“ žiuri paskyrė kinų režisieriaus Tsai Ming-liango dramai „Beglobiai šunys“. O didžiausia festivalio sensacija tapo akimirka, kai buvo paskelbta, jog pagrindiniu prizu „Auksinis liūtas“ apdovanojamas dokumentinis filmas „Šventasis Romos žiedas“ (režisierius Gianfranco Rosi). Italiskas pavadinimas „Sacro GRA“ leido kritikams pažaisti asociacijomis su Šventuoju Graliu ir palyginti ši filmą su F. Fellinio filmu „Roma“ (1972 m.).

Negavęs prizų (taip festivaliuose visada būna) liko ne vienas įdomus ir reikšmingas filmas. O sprendimas vaidybinių filmų konkurse geriausiu darbu pripažinti vaidybinių juostą tik iš pirmo žvilgsnio atrodo keistai. Už tokio žiuri pasirinkimo slypi aiški logika – kai tarp išgalvotų siužetų nėra tokio, kuris nustelbtų visus kitus, viršu paima tikra gyvenimo realybę.

Virtualių festivalio panoramą parengė Gediminas JANKAUSKAS

VDU kamerinis orkestras sužavėjo vokiečių publiką

Iš koncertinės kelionės po Vokietiją grįžo VDU Muzikos akademijos kamerinis orkestras (meno vadovas ir dirigentas Robertas Bliškevičius). Tai jau antra šio jauno ambicingo kolektyvo kelionė į užsienį.

Orkestras, pernai reprezentavęs Lietuvą jūrimo muzikos festivalyje „Euro-mediterranean Youth Music EXPO 2013“, šiemet buvo pakviestas koncertuoti garsiajam, viename didžiausių Vokietijoje Schleswigo-Holsteino muzikos festivalių.

Koncerte, vykusiamame pilnuteleje Emkendorfo „Konzertscheune“ salėje, kurioje telpa dau-

giau kaip 1200 klausytojų, kartu su orkestru dainavo pavasarį VDU Muzikos akademijoje viešėjusi Vokietijos atlikėja Verena Rein (sopranas). Orkestriui akompanuojant, solistė padainavo vokiečių romantiko F. Schuberto „Salve Regina“ ir austrių kompozitoriaus W. A. Mozarto „Conservati fedele“. VDU kamerinis orkestras, koncertą pradėjės vokiečių romantiko F. Mendelssohno „Šeštąja simfonija“ styginiams, atliko ir lietuvių kompozitoriaus A. Malčio kūrinį styginių orkestrui „Paukščių takas“, o pabaigoje virtuoziškai pagriežė T. Makačino „Koncertinį skerco“.

„Už puikiai atliktą programą solistė ir VDU kamerinis orkestras buvo apdovanoti audringais aplodimentais ir, atkakliai publikos prašomi, atliko kūrinį bisui – G. Verdi'o „Ave Maria“.

Po šviesios ir žaismingos programos nuskambėjusio paslaptingo, mistinės nuotaikos kūriniu tūkstantinė klausytojų auditorija klausėsi mirtinoje tyloje, kuri, nutilus paskutiniams akordui, pratrūko ovacijų lavina, – apie sėkmingą orkestro pasiodymą pasakojo R. Bliškevičius.

Šis koncertas surengtas bendradarbiaujant su Vokietijos koncertų organizavimo agentūra „Artist Management Berlin“. Tai VDU kamerinio orkestro vykdomo projekto „Muzikinė laboratorija „Avanti“, kurį parėmė Lietuvos švietimo ministerija ir Vytauto Didžiojo universitetas, dalis.

VDU Muzikos akademijos kamerinis orkestras įkurtas 2010 m. Instrumentinės muzikos katedros Styginių instrumentų skyriaus vedėjo, dėstytojo R. Bliškevičiaus bei aktyviausių katedros studentų iniciatyva. Jo nariai – dabartiniai Muzikos akademijos magistrantai ir buvę auklėtiniai, jau profesionalūs muzikantai, atėję iš Kauno simfoninio, Kauno muzikinio teatro orkestrų bei kitų kolektyvų. Pagrindinis orkestro įkūrimo tikslas – išlaikyti Kaune jaunu, talentingų ir perspektyvių muzikantų kartą, kuri galėtų kurti ir reprezentuoti lietuvišką kultūrą.

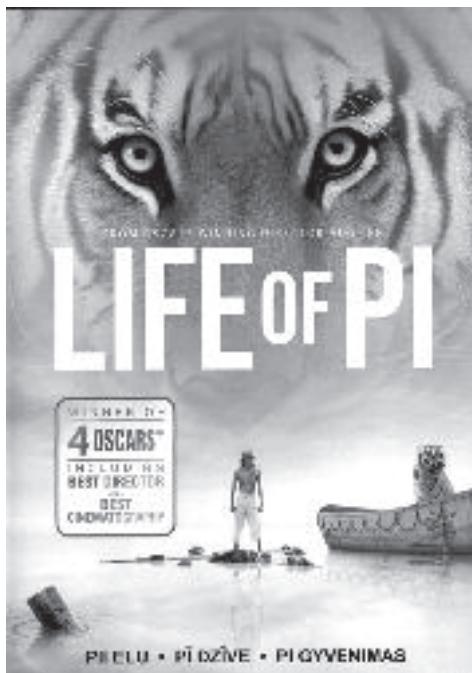
„Nemuno“ informacija

Namų kino kolekcija

Gediminas JANKAUSKAS

„Pi gyvenimas“

„Pi gyvenimas“ („Life of Pi“). Nuotykių drama. JAV, Kinija, 2012 m. Rež. Angas Lee. Vaidina Surajus Sharma, Rafe'as Spallas, Gérard'as Depardieu, Irrfanas Khanas, Tabu. DVD: „Videoplanet“.

Šią nuotykių dramą mūsų kino platintojai jau pavadino gražiausiu metų filmu. Nors panašūs teiginiai visada atrodo pretenzingai, ši kartą gincytis nesinori.

Pagal Yanno Martelio romaną sukurtame „Pi gyvenime“ iš tikrųjų viskas gražu. Dar prieš pasirodant filmo pavadinimui ekrano erdve praplaukia baltų flamingų būrys, juos keičia gražiai „pozuojančių“ zebrių kompanija, o vėliau, iki titrų pabaigos, matome kitokias floros ir faunos grožybes, primenančias žmogaus neužteršto rojaus stebuklą. Apie jo ilgesį liudija

ir pagrindinio herojaus, jauno indo, vardu Pi, Zoolodžios sodo prižiūretojo sūnaus, prisipažinimas: „Kai buvau dar negimės, vienas draugas pasakė mano tėvui – jei nori, kad tavo sūnus turėtų tyra sielą, bent kartą nusivesk jį į Molitoro baseiną Paryžiuje.“

Dėl keisto vardo Pi bernuko vaikystė buvo aptemdyta nuolatinį pašaipą, kurios baigėsi, kai jis pribloškė bendraklasius fenomenaliais matematiniais sugebėjimais ir įrodė, kad jo vardas reiškia iracionalų skaičių „π“, vartojamą apskritimo perimetru bei plo-

tui apskaičiuoti. Taip visų ujamas berniukas iš parijų būrio perėjo į neliečiamujų kastą.

Užaugusio Pi Patelio pasakojinės apie savo gyvenimą persikelia į Indijos pietryčiuose vandenyno pakrantęje esančią miestą Pondicherry. Indams šis kurortas toks pat svarbus kaip prancūzams – Rivjera. Miestą į dvi dalis perskria kaanalas. Musulmonai gyvena vakarinėje pusėje, o indai – rytinėje. Čia botanikos parko teritorijoje Pi tėvui kilo mintis išteigtį Zoologijos sodą, čia jis susipažino ir su būsimaja žmona. Pi tėvai laikė save Naujosios Indijos piliečiais, abiem didelė reikšmė turėjo religija. Tik motinai buvo svarbios indu tikėjimo tradicijos, o tėvas religiją vadino tamšiu reikalų. Juk Indijoje egzistuoja 33 milijonai dievų, ir joks žmogus negali žinoti visų jų vardų.

Pi nuo vaikystės žavėjosi gražiomis legendomis apie indu dievų žygdarbius ir labiausiai pamilo Aukščiausią dvasią įkūnijančią Krišną. Bet kai berniukui sukako dyvilyka, jis sužinojo apie Kristaus pasiaukojimą ir savanorišką mirštį už žmonijos nuodėmes. Kiek vėliau Pi susipažino ir su musulmonų tikėjimu. Didžiulė sumaištis, kilusi pauauglio sąmonėje, dar nesubreundusioje jo galvoje pagimdė mintį, kaip būtų galima sujungti visas tris religijas.

Filmo autoriai nebijo pasirodity perdėtai sentimentalūs arba lengvai pažeidžiami. Atvirkščiai, jie daro viską, kad nuvalytų apnašas nuo šimtmeciai susiklosčiusių religinių stereotipų. Taip pasiekiamas dvigubas efektas: žiūrovai neįkyrai raginami moderniame pasaulyje skirtingu religijų gimdomus konfliktus keisti taikaus jų sugyvenimo galimybę. Tada nuo dogmų išlaisvinta žmogaus sąmonė taps *tabula rasa*, į kurią bus galima rašyti visai naujus hieroglifus.

Bet, kad suvoktum panašius dalykus, privalai išlaikyti tikėjimo tvirtumo testą. Jis prasideda tada, kai šeima nusprendžia palikti gimbą Indiją ir įsikurti Kanadoje. Sudužus laivui Pi atsiduria gelbėjimosi valtyje kartu su Bengalijos tigru, hiena, zebra ir orangutangu. Nojui, dievaži, panaši kelionė laivu nebuvo tokia pavojinga.

Savaitgalis prie televizoriaus

Teprasideda gerų filmų sezona!

Rytis Zemkauskas „Snobo kino“ rubrikoje pristatas tikrą muzikinio kino perliuką – filmų keistoku padinimui „Česo įrašai“ ir kadilakai“ (penktadienis, 22.50 val., TV1). Jis visų pirma patiks tiems, kurie ir dabar tarsi burtažodžius kartoja klasikinio rokenrolo atlikėjų pavardes. Mickas Jaggeris, Keithas Richardsas, Charlesas Watersas, Etta James (jų vaidindama netikėtai suspindėjo Beyoncé Knowles), Chuckas Berry – tai tik keli šio išradingo muzikinio filmo herojai, paaižduoti šeštojo dešimtmecio Čikagos aplinkoje. Cia iš Lenkijos emigravęs keistuolis Leonardas Česas (jų bravūriškai suvaidino Adrienas Brody) įkūrė garso įrašų studiją „Cadillac Records“ ir pasižadėjo kiekvienam pelningam klientui padovanoti po kadilaką. Pirmasis tokios garbės nusipelnė Muddy Watersas. Netrukus Česo šlovė pasiekė kitą Atlanto pusę, ir į „Cadillac Records“ studiją įžengė keli jauni britai: „Mes norime groti tokią muziką. Mes – „The Rolling Stones“.

Biografinio filmo „Moljeras: teprasideda komedia“ (šeštadienis, 14.30 val., Lietuvos ryto TV) herojus yra Jeanas-Baptiste'as Poquelinas, žinomas Moljero vardu. Apie šio menininko gyvenimą ir nuveikalus darbus per šimtą metų vien Prancūzijoje suruktus trys dešimtys vaidybinių filmų – juose garsiausias visų laikų prancūzų dramaturgas įgaudavo keičiausią pavidalą. Dabar atejo laikas akademinę rimių su-

jungti su menine fantazija. Autoriai ir balansuoja tarp šių dviejų polių, atspirties tašku pasirinkę 1644 m. Jaunasis Moljeras kol kas tėra pradedantis aktorių, kuriam baisiai nesiseka. Vaikinas net buvo pakliuvęs į kalėjimą, iš kurio jį ištraukė turtingas ponas Žurdenas. Už tai jaunuolis išipareigojo turtuoli išmokyti vaidybos meno.

JAV režisieriaus Jameso L. Brookso romantinė komedia „Ispangliška“ (šeštadienis, 21.00 val., TV1) išrado ne tik naują kalbos rūšį, bet ir gana originaliai pažvelgę į dažniausiai emigrantus kamuojančią problemą – ribotas susikalbėjimo galimybes. Su dukra Kristina į Ameriką atvažiavusi meksikietė Flora Moreno (jų vaidina populiarūs ispanų gražuolė Paz Vega) turtingų amerikiečių namuose gavo ekonomės darbą. Tačiau iškilo keblumas – Flora nekalba angliskai, o šeimininkai Džonas ir Debora nesupranta ispaniškai. Šis didelis nepatogumas išprovokuoja ne vieną beveik anekdotinę situaciją.

Keistokoje padėtyje atsidūrė ir filmo „Žudiko laiskai“ (šeštadienis, 21.30 val., BTV) herojus Reisas Darnelas. Aukščiausios bausmės įvykdymo dienos laukiantis vyras keturioms moterims siuntinėja laiskus su nuoširdžiaus meilės prisipažinimais. Kartą tie laiskai buvo tyčia sukeisti vietomis (tai jau atskira istorija), ir viena už nosies vedžiota moteris prisiekia

nevidoną nužudyti. Tačiau, kai po pakartotinio bylos nagrinėjimo Reisas paleidžiamas į laisvę, visi juo kai baigiasi.

Visai nejuokinga ir Tomo Hankso „Terminalo“ (sekmadienis, 12.55 val., TV3) herojui Viktorui Navorskui. Jis ilgam įstrigo Niujorke, Johno F. Kennedy oro uosto terminale, nes atvyko iš jau neegzistuojančios šalies Kroatijos, kuri subyrėjo dėl joje kilusio pilietinio karo. Vos žengės pirmuosius žingsnius Amerikos žemėje, Viktoras Navorskis tampa „žmogumi iš niekur“ ir yra priverstas laukti, kuo si pači kolizija baigsis.

Sekmadienio vakarą (21.20 val., TV3) nervus pakutens režisieriaus Tony Scott'o veiksmo trileris „Nevaldoma grėsmė“, kuriame grupė drąsių žmonių privalo bet kokia kaina pasivyti bei sustabdyti milžinišku greičiu per visą šalį lekiantį traukinį, pilną toksinių chemikalų.

Norvegijoje sukurto filmo „Nemiga“ amerikietiškame perdibinyje (sekmadienis, 22.00 val., BTV) patyres Los Andželo policijos detektyvas Vilas Dormeris (aktorius Alas Pacino) kartu su porininku Hepu siunciamas į mažą miestelį Aliaskoje tirti septyniolikos metų merginos nužudymo aplinkybių. Greitai abu detektyvai suranda svarbiausią įtariamąjį Volterį Finchą (ši įtartiną atsiskyrėli neiprastai suvaidino pastaruojų metu tragikomiškas talento briaunas ištiražaves Robinas Williamsas). Bet tai dar ne finalas. Netrukus prasidės ilgai trunkantis ir įtampos kupinas psichologinis žaidimas, kuriame auka ir jos persekiotojas ne kartą keisis vaidmenimis.

20 Vyksmas

Ten viskas daug labiau

Atkelta iš 5 p.

Tačiau ši kartą pristatoma kitų ryškių dailininkų, tapytojų – Stasio Ušinsko, Liudo Truičio, Antano Gudaičio, Adomo Galdeiko, Kazio Šimonio, Adomo Varno, grafikės Domicélės Tarabildienės – to laikotarpio kūryba. Pavyzdžiu, A. Gudaičio šios srities darbai tuomet buvo žinomi ir vertinami geriau nei tapyba, o mes jau net ne visi žinome, kad jis apskritai dirbo teatre. Monumentalistas S. Ušinskas teatro dailės pagrindus įgijo Prancūzijoje, kur mokėsi iš pačių didžiausių žvaigždžių. Šie autoriai buvo moderniosios pakraipos pradininkai, o vėliau prie jų prisdėjo L. Truičys, specialiai scenografijos nesimokęs, tačiau savarankiškai tyrinėjės technikas ir visą gyvenimą tuo domėjėsis. Todėl jo vie-nintelio, pripažinto ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje, darbų datos siekia daug vėlesnius laikus nei tarpukariis. Austrijoje scenografijos mokėsi dailininkai Liudas Vilimas, Alfonsas Dargis.

– *Kaip nusakyti scenografijos darbų vertę, kai pagrindiniai kriterijai veikiausiai ateina ne iš dailės, o teatro srities, – tinka tai scenai ar ne, ar paveiku, ar padeda atskleisti dramaturgiją?*

– Darbų vertę nusako jau vien tai, kad yra sukurti pirmųjų šioje srityje besireiškusių profesionalių menininkų. Iki tol dažnai būdavo, kad kokie nors fotografai padėdavo surinkti scenai reikalingus atributus, ir to užtekdavo. Vėliau Valstybinis, Tautos, Vilkolakio teatrų įvertino vaizdo reikšmę. Scenografiją kūrė puikūs, aukščiausiais apdovanojimais įvertinti menininkai. Jų darbas buvo gerai apmokamas.

– *Kaip scenografija leidžia atsekti mūsų teatro specifą? Tautiški, nacionaliniai motyvai, žinoma, skyrė mus nuo kitų, tačiau galbūt gali ma pastebėti ir bendrų tendencijų? Kokie scenografijos stilai buvo ryškiausiai?*

– Taip, tuo metu dėl valstybingumo ir tautiškumo visi tiesiog sirgo. Nacionalinė tematika buvo svarbi visuose teatruose. Tačiau negalime sakytis, kad tada atrodė būtina pasivysti Europos kultūrą ar išsiskirti kažkuo savitu. Buvo aktualių kiti dalykai. Teatruose dirbo labai universaliūs žmonės. Jie puikiai išmanė įvairius žanrus, sritis ir kūrė tikrą autorinį teatrą. Daugelis jų pagrindus atsinešdavo iš Europos didmiesčių, o vėliau interpretuodavo vietiniame kontekste.

Scenografijos stilistika buvo itin plati: interpretuotas retrospekyvizmas, kuri labiausiai įkvėpė Mstislavo Dobužinskio darbų; sąlyginis teatras, atsisakęs realaus vaizdo. Pavyzdžiu, Vladimiras Dubeneckis yra sukūrės spektaklį, nevaizdavusį jokių konkrečių motyvų. A. Galdeikas 1924 m. interpretavo Maurice'o Maeterlincko pjese „Nekviestoji viešnia“. Scenoje naujojo tik atstumiamas ir vėl suglaudžiamas uždangas. Tai buvo išskirtinis atvejis, nors kitose šalyse nauji sumanymai būdavo realizuojami. Lietuvoje tokį modernų požiūrį visuomenė sunkiai priėmė, bet pakako ir išprususiu žiūrovų, kuriems teatre norėjos matyti tai, ko nerasi gyvenime. Mūsų parodos pagrindą būtent tokie darbai ir sudaro.

– *O dabar gal galite šiek tiek papasokoti apie naujai pasirodžiusią knygą „Ten, kur viskas daug labiau. Lietuvos teatro dailės žodynas“?*

– Teatro dailei skirtų leidinių tiek mažai, kad kiekvienas pasiodymas – tikra šventė. Scenografijos žodynas bus vienintelis ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje, gal net pasaulyje, jei jau drįstu-

me taip ižūliai spėti. Parodos ir knygos struktūra labai panaši: ji sudaryta iš dviejų dalių. Knygoje rasite paaiškintus terminus ir aprašytas svarbiausias kūrėjų asmenybes. Manau, bus nemaža atradimų. Juk nedaugelis žino, kad kai kurie žymūs režisieriai, pavyzdžiu, Boriss Daguvietis, Oskaras Koršunovas, kūrė scenografiją, ir tikrai ne šiaip surinkdamis iš pakampių, kas po ranka pakliuvo. Jau nekalbant apie kitus dailininkus. Vieni teatrui kuria nuolat, kitiems užteko vieno bandymo. Scenografijos menas labai sudėtingas, nes tenka dirbtį kolektyviai, derinti sumanymus, o dailininkai priprate prie kontempliatyvios vie-numos. Todėl teatre pasilikusius scenografus turime ypač vertinti, nes šiandien jie dažnai lieka režisierių ir aktorių šešelyje.

– *Kodel nusprendėte rašyti žodyną, o ne monografiją ar enciklopediją?*

– Jau seniai tyrinėjau scenografiją ir vis susiduriu su problema. Būna, kad sau išsiaiškini tam tikrą terminą, tada kokiam nors straipsnyje randi jį pavartotą kita reikšme, o interne te pateiktą visiškai kitą jo definiciją. Todėl ir norėjosi galų gale išsiaiškinti. Iš pradžiu žodyną sudarinėjau pati sau, o vėliau pamaniau, kad su tokiomis problemomis veikiausiai susiduriu ne tik aš. Tai ypač aktualu menus studijuojantiems studentams. Atrodo, visi gali atskirti butaforiją nuo rekvizo, tačiau net tokiuose paprastuose dalykuose sulumpama. Ir pati scenografijos savoka suvokiamas skirtin-gai. XX a. pradžioje jি reiškė visa, kas yra sce-noje. O šiandien šiuo terminu įvardijame sce-nos vaizdą, kuris jau neapima aktorių kostiu-mų, šviesos – tam net dailininkus turime skirtingus. Tai tik parodo, kaip svarbu tikslinti ter-minus ir tinkamai įvardyti tam tikrus reiški-nius.

**IV – asis Bardų festivalis
„Esu ruduo“**
2013m. rugsėjo 14 d.

15.00 val. R. Juškelio parodos atidarymas „Hari Kršna“

BARDŲ AUTORINIŲ DAINŲ PROGRAMA

- Vitražai (Giedrius Paškevičius, Algirdas Svidinskas, Linas Zizas, Rolandas Žekonis)
- Ignas Lapienis
- Klarkas (Gintautas Kirkila)
- Vytautas Trakimas
- Ričardas Kasukevičius
- Igne Markauskaitė

16 val. Pertrauka

- Kauno r. Ramučių kantri muzikos šokių kolektyvas „Saulėgrąža“, vad. Rasa Juzulienė

17 val.

- Antanina Fetingienė
- Kastytis Petryla
- Marina Soboleva
- Vaidotas Mineikis
- Gintarė Ružinskaitė
- Jonas Bagdonavičius

21 val. Šventinis fejerverkas
Festivalio metu veiks baras.

RENGINIAI NEMOKAMI!

Norintys naktvoti galite atsiivežti palapines !
Įšančiosios informacija tel. 8 610 38 129
www.saltupis.lt

Informacinius remėjus
Rėmėjas

Alfas PAKĖNAS

Toji žemė, kur tu prasidėjai

„Poezija man visada buvo gimtasis kraštas, jo praeitis ir dabartis, miškai, kurie tame ošia, paukščiai, kurie čiuľba, ir žmonės, kurie tame gyvena. Žmonės, jų darbai ir žygiai, jų rūpesčiai ir svajonės, pastangos suprasti pasaulį ir save. I ši tikslą nukreipta visa dvasinė žmogaus veikla. Gamta sukurė žmogų, kad būtų, kas ją vertina, kas myli ją, kas ja žavisi ir globoja. Visa tai ir gyvenimas, ir poezija. Kur néra gyvenimo, ten néra ir poezijos“, – saulėt ir vasariškai siltą rugsėjo 8-ąją važiuodamas į poeto Justino Marcinkevičiaus téviškę Važatkiemyje (Prienų r.) prisiminiau jo žodžius iš eseistikos knygos „Dienoraštis be datų“. Laukuose vyko siltas ramus bulviakasis, jautęsi šviežios žemės ir deginamų bulvienoju kvapas. Galvojau, kad daugiausia eiléraščių poetas paraše apie savo téviškę, tėvą, motiną – apie žemę, kurioje jis prasidėjo, kur išėjo kaimiškaj universitetą, išgyveno visų žemės darbų ciklą, pasak jo paties, pažino „sudvasintą religinių ir kalendorinių švenčių ritualą, gyvą liaudies kūrybos versmę“. Visa tai sugulė poeto sieloje kaip autentiška patirtis. Be šių vertybų jis neįsivaizdavo savo gyvenimo ir literatūroje. Iš čia, iš šito krašto, išaugo poeto Lietu-

va. Ir atėjo pas mus – jo eiléraščiais, dramomis ir poemomis.

Daugybė žmonių suvažiavo, suejo pėsciomis į Važatkiemį, kur praėjusi šeštadienį vyko paminklinio akmens Just. Marcinkevičiui atidengimas ir jo kūrybos skaitymai, pavadinti „O téviške, laukų drugeli margas“. Jau antrėji. Pirmieji vyko prieš porą metų. Tikėkimi, tai taps tradicija. Néra kitos poeto išlikimo galimybės, kaip jo kūrybos skaitymas, jo tekstu ir meilės priminimas žmonėms. Alksniakiemio bendruomenė, kuri jungia keletą čia išsibarsčiusių kaimų ir vienkiemiu, tarp jų ir Važatkiemį, sulaukė mielų svečių: poeto žmonos Genutės Marcinkevičienės bei visos plati giminės – brolių ir seserų, jų vaikų ir vaikaicių. Sventėje dalyvavo kraštiečiai rašytojas Vytautas Bubnys su žmona Elena Kurklietyte, atidus ir rūpestingas Just. Marcinkevičiaus kūrybos leidėjas Valentinas Sventickas, jauystės ir vėlesnių laikų bičiulis poetas Algimantas Baltakis. Be galio laukta profesorės Viktorijos Daujotytė, neseniai išleidusios knygą „Justino Marcinkevičiaus žemė“. Jos ramūs ir gelmingi žodžiai apie poetą nuskambėjo tarsi eiléraštis: „Esame pievoje, kuri tebéra pilna Justino, jo motinos, jo tévo, brolių

ir seserų, artimųjų, kur jaučiamas arklio buvimas, bulviakasis, kur jaučiamas jo kūryba, vėliau pakilusi iki mūsų kultūros viršūnės. Todėl susirinkome padėkoti tai žemei, kuri išaugino, išvedė ir vėl atgal sugrąžino vieną didžiausią Lietuvos žemės žmonių.“ V. Daujotytė Just. Marcinkevičių palygino su monsinjoru Kazimieru Vasiliauskui: „Kaip Vasiliauskas buvo žmonėms duotas kunigas, taip Marcinkevičius žmonėms duotas poetas.“ Prisiminė, kad 2010 m. Just. Marcinkevičius čia, Alksniakiemijoje, kur baigė pradinę mokyklą, minėjo 80-metį. Tašyk ir sutiko su pasiūlymu rengti jo kūrybos skaitymuis. „Jeigu tai duos naudos kultūrai ir žmonėms – tebūnie“, – tepasakė.

Visą popietę vykusioje šventėje Just. Marcinkevičiaus eiléraščius, poemų fragmentus skaitė aktoriai Gražina Urbonaitė, Dalia Jankauskaitė, Liubomiras Laucevičius bei Prienų krašto žmonės.

„Esu labai dėkinga Prienų ir Alksniakiemio bendruomenei už šią šventę, už nuolatinį Justino prisiiminimą ir meilę jam. Jis taip pat mylėjo šitą kraštą. Turėjo tik Prienus ir universitetą, kurį baigė suniausiomis sąlygomis“, – po renginio sakė poeto našlė G. Marcinkevičienė.

Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

Ričardas JAKUTIS

Apie dangaus žmones

Taip fotomenininkas Ričardas Dailidė vadina laktūnus Steponą Darių ir Stasią Girėnā. Veik penkiasdešimt metų fiksavęs viską, kas susiję su jų gyvenimu ir legendiniu skrydžiu, šiai, 2013-aisiais, minint 80-ąsias skrydžio metines, Šiaulių P. Višinskio bibliotekoje eksponuoja parodoje „Skrydis į nemirtingumą“.

Fotomenininko noras – jamžinti ir neleisti pamiršti to, kas Lietuvai svarbu. Viskas prasidėjo 1967 m., kai, pakviestas skulptoriaus ir poeto Vytauto Mačiukos, jis dalyvavo kūrybinio jaunimo šventėje ir prie Puntuko pagerbė „Lituanicos“ skrydį. R. Dailidė ne kartą lankėsi Klaipedos rajono Judrėnų seniūnijos Dariaus kaime (šitokiu vardu dabar vadinamas anksčiau buvęs Rubiškės vienkiemis) ir nuotraukose jamžino prisikėlusį iš nebūties S. Dariaus namą, kuri buvo sudeginę stribai. Ne reciai fotomenininko keliai suko ir į Šilalės rajono Upynos seniūnijos Vytagalo kaime atstatytą S. Girėno sodybą. O Soline (šiandien Myslibužas), S. Dariaus ir Stasio Girėno žūties vietoje, R. Dailidė lankėsi 1989 m., tik

Lietuvių laktūnų pilotuojama Belanka apsuko ratą apie „Empire state“ dangoraiži (1932 m. rugsėjo 27 d.).

kalantis pirmiems Atgimimo daigams, ir su šiauliaičių choru „Polifonija“ čia sugiedojė Lietuvos himną.

Šia paroda autorius prisiliečia prie garsiųjų lakūnų gyvenimo bei žygdarbio laikotarpio ir iš naujo atranda, atrodo, gerai žinomas, bet kartais primirštus istorijos faktus. Visgi atidarant parodą R. Dailidė daugiausia kalbėjo ne apie ją, o apie patį įvyki, pasak menininko, darbas ir paroda – tik jo pasekmė.

Fotografuodamas R. Dailidė nieko nerežisuoja, dirba reportažiniu metodu; jis tarsi seklys ar žvalgas, grynosios fotografijos, sietinos su dokumentika, šalininkas. Tiesa, prisma, jog sovietų laikais vyravo dokumentinė imitacija, bet pats tokiai metodais, sako, niekad nedirbęs. R. Dailidės darbai nesumeiluti, prabulytantys kasdienybės, susitikimų ir išskyrimus kalba. Fotografija jam tampa socialinės dokumentikos objektu. Atidengiama kasdienybė, tačiau kūriniams meistriškumo netruksta. Cia faktai, istorija susišaukia su autorius išmone, menine patirtimi ir gebėjimu savitai mąstyti. Atskleisdamas žmogaus istoriją, jo tikslą ir atkaklumą, fotomenininkas išvirtina šviesią ir kuriančią estetiką. Jo siekis – parodyti, kas slypi už fasado. Išskirtinė fotografijų savybė – jas galima skaityti. Autorius išeina į kitą mąstymo lauką, improvizuoja. Juk gyvename skepticizmo erdvėje, o joje dokumentiški vaizdai traktuojami kur kas sudėtingiau. Matai, kad žiūrovai nekasdienskai reaguoja į eksponuojamus kadrus, tarsi už jų jausdami gyvą sielą. Todėl drąsiai galima teigt, jog fotomenininkas išsiskiria kruopštumu, branda, visi jo žingsniai nuoseklūs.

22 Kampus

17 d., antradienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Biljana Srlbjanovič „Skėriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 30 Lt.

Tarptautinis šokio festivalis AURA '23

18 d., trečadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – Tchekpo Dance Company (Benini / Vokietija) „...trys lygiai“. Choreografija Tchekpo Dan Agbetou. Trukmė – 2 val. Pertrauka. Michel Kouakou ir Daudet Grazai (Senegalas / Drambliaus kaulo kranatas) „Lašas is niekur“. Choreografija Michel Kouakou. Bilietai kainos – 20, 30, 40, 60 Lt.

18 d., trečadienį, 21 val. Rūtos salėje – Zawrowania Dance Company (Lenkija) „Fuera de Campo“. Choreografija Daniel Abreu. Trukmė – 1 val. Bilietai kainos – 40 Lt

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietai taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

13 d., penktadienį, 18 val. Fransua Rablé „Gargantiua ir Pantagruelis“. Užstale tikriesiems gurmanams (N-18). Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietai kainos – 40, 50 Lt.

14 d., šeštadienį, 18 val. Moljero „Šykštulolis, arba Melo mokykla“. Komedia su pertrauka. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

15 d., sekmadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezą“. Pasimatymas po dvidešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietai kainos – 28, 35 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietai taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai pasaulis*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

14 d., šeštadienį, 12 val. „Žalias žalias obuoliukas“. Istorija apie amžiną ir pasiaukojamą draugystę (nuo 6 m.). Režisierius Arvydas Lebelėnėnas. Bilietai kainos – 8, 10, 12 Lt.

15 d., sekmadienį, 12 val. „Tigriukas Petrikas“. Ar sunku gyventi, drąsą pametus? (nuo 3 m.) Režisierius Algimantas Stankevičius. Bilietai kainos – 8, 10, 12 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietai taip pat platina *Bilietai pasaulis*.

18 d., trečadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) vyks Stanislovo Rubinovo knygos „Miške ir scenoje“ sutiktuvės. Kartu su knygos autoriumi dalyvaus aktoriai Aleksandras Rubinovas ir Dainius Svobonas, kompozitorius Giedrius Kuprevičius, solistė Sabina Martinaitytė, pianistė Audronė Eitmanavičiutė. Rengini ves rašytoja, muzejaus direktori Aldona Ruseckaitė.

Kauno bienalė „Unitekstas“

13 d., penktadienį, M. Žilinsko dailės galerijoje (Nepriklausomybės a. 12)

18 val. konkursinės parodos atidarymas ir laureatų paskelbimas.

19 val. kviečių menininkų parodų pristatymas.

19–21 val. Maia Rubiane (BR) performansas iš serijos „Spalvų tetralogija“ bei Chun Hua Dong (CN/CA) politinio meno projektas-performansas „Dvigubas“, kuriame dalyvauja net 20 lietuvių moterų. Pasirodyme analizuojami feministiniai būties aspektai.

13 d., penktadienį, Kauno paveikslų galerijoje (K. Donelaičio g. 16)

21 val. jaunųjų menininkų parodos atidarymas.

17 jaunųjų kūrėjų kviečia į unikalius tik bienalėi kurtus fotografijos, tapybos, skulptūros, instalacijų ir performansų pasirodymus.

14 d. seštadienį, M. Žilinsko dailės galerijoje, Kauno paveikslų galerijoje bei A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejuje (V. Putvinskio g. 64)

nuo 14 val. lydinčiųjų parodų ir projektų kategorijoje bus pristatomomi Lietuvos ir užsienio menininkai, ilgamečių ir naujų partnerių projektais, personalinės ir grupinės parodos. Interaktyvus Kęstučio Grigaliūno projektas ir tarptautinis kūrėjų trio – Modris Tenisonas, Armandas Strazdas ir Vytautas Tumėnas, unikalūs autoriniai projektais, sukurti specialiai bienalei, – Linos Jonikės, Severijos Inčirauskaitės-Kriaunevičienės, Giedrės Kriaucioniųtės, taip pat kūrybinius laimėjimus atspindinčios brandžios ekspozicijos – Felikso Jakubausko bei Zinaidos Vogeliénės.

Parodos veiks iki **sausio 5 d.**

RAŠYTOJŲ KLUBAS

17 d., antradienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – poeto Jono Kalinausko autorinis kūrybos vakaras su nauja knyga „Mano sodo vagis“, kurią išleido „Kauko laiptai“. Dalyvaus knygos autorius, poetas Jonas Kalinauskas, apie poeto kūrybą ir naujają knygą kalbės literatūros kritikai Justinas Kubilius, Neringa Mikalauskienė. Koncertuos pianistas Andrius Vasiliauskas. Vakare skambės Jano Sibelijaus, Frederiko Šopeno, Richardo Wagnerio kūriniai. Vakarą ves knygos leidėjas, poetas Viktoras Rudžiškėnas.

19 d., ketvirtadienį, 12 val. Pakruojo J. Paukštelio viešojoje bibliotekoje (Vytauto Didžiojo g. 41, Pakruojis), 16 val. Panevėžio A. Banzo kūdikių ir vaikų globos namuose (Staniūnų g. 41, Panevėžys) – susitikimas su Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureate, rašytoja Ramute Skučaitė ir dailininke Jūrate Račinskaite.

Rašytojų klube iki rugėjo 23 d. veikia rašytojo Eugenijaus Ališankos fotografijų paroda „Veidai ir akmenys / Peru signatūros“.

Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. paštu rasytojuklubas@aiva.lt.

Iki spalio 13 d. galerijoje „Aukso pjūvis“ (Verslo lyderių centras (BLC), K. Donelaičio g. 62, Kaunas) veikia Aušros Barzdukaitės-Vaitkūnienės tapybos paroda „Naktis ir diena“.

Iki spalio 4 d. galerijoje eksponuojamas jauniosios kartos keramikės Rūtos Bartkevičiūtės sukurtas objektas „Miestas X“.

Japonija iš visų pusiu festivalyje

www.nowjapan.lt

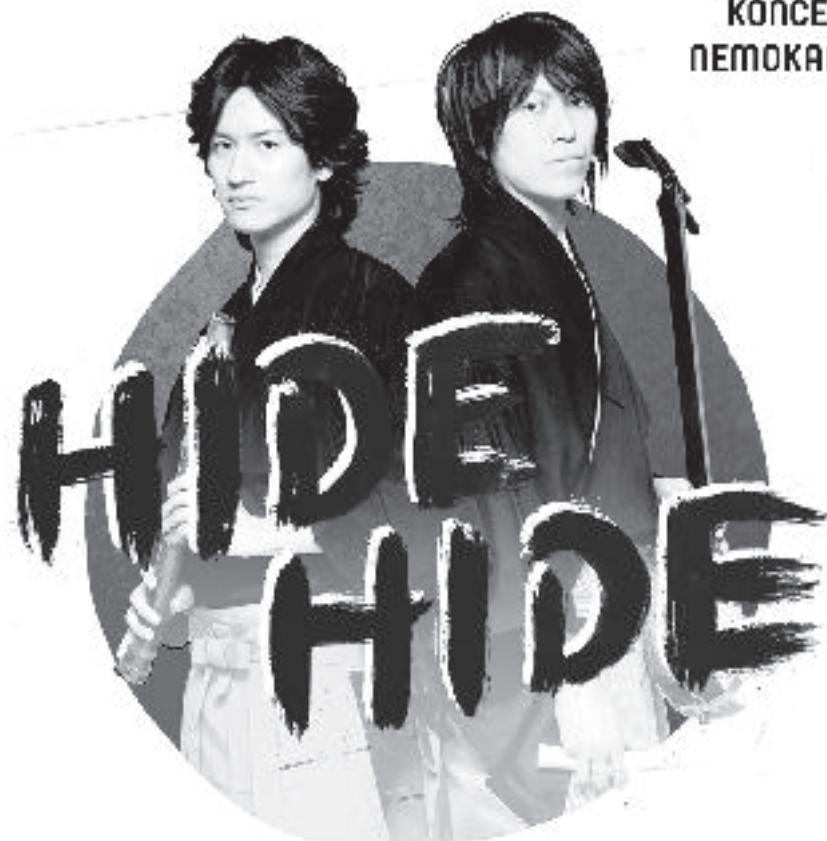
09.15

19:00

VDU KONCERTŲ SALĖ

S. Daukanto g. 2B, Kaunas

KONCERTAS
NEMOKAMAS!

KAUNO MENININKŲ NAMAI

Rugsėjo 14-16 d. vyksiančios „Meno dienos“ Kauno menininkų namuose (KMN, V. Putvinskio g. 56), jų prieigose bei Karo muziejaus sodelyje pradės naują KMN kūrybinį sezoną. KMN organizuoja jam „Meno dienų“ programą skirtą jaunimui, šeimoms, meno mylėtojams ... ir visiems, kurie nori pamatyti, išgirsti ir sužinoti „kā nors naujo“. Išskirtinis „Meno dienų“ dėmesys ne tik Kaune kuriantiems, bet ir iš kitų miestų atvyksiantiems menininkams, kolektyvams ir atlirkėjams, su kuriais ne taip dažnai tenka susitikti. Programos prieskonis – socialinė-meniinė akcija, kviečianti atkreipti dėmesį į neprižiūrimas Kauno miesto skulptūras, šiuo atveju Roberto Antinio ir sūnaus Roberto skulptūrų skverelį V. Putvinskio gatvėje. Apsijungę, susitelkę ir turėdami bendrą tikslą tobulinsim save ir mus supančią aplinką.

Kviečiame atvykti menu atsigaivinti, ar bent jau pasmalsauti – kas, kur, kada:

14 d., šeštadienį – JAUNIMUI ir visiems kitiems...

16 val. Karo muziejaus sodelyje – „Varpu muzika. Pradžia“ (Giedrius Kuprevičius). „Žinia“: gatvės spektaklis, gyvybingai paskleisiantis žinią apie norą tobulėti ir tobulinti aplinką, kurioje gyvename (Klaipėdos jaunimo teatro trupė, režisierius Valentinas Masalskis).

16.45 val. KMN terasoje – „Odė menui“: pasvarsymai muzikos fone (aktoriai Miglė ir Henrikas Savickiai). Kontrabosas – Mykolas Bazaras.

17 val. KMN Parodų salėje – Aušros Kleizaitės paroda „... some things are closer than they appear ...“. Apie autorę ir jos darbus – žurnalistas, rašytojas Rytis Zemkauskas.

19 val. KMN Koncertų salėje – spektaklis „Gaidos“: lietuvių liaudies dainos pagal Valentino Malsaskio Klaipėdos jaunimo teatro trupę.

20 val. KMN Koncertų salėje – Valentino Malsaskio mintys balsu.

15 d., sekmadienį, – ŠEIMOMS ir visiems kitiems...

15 val. KMN terasoje – Renesanso epochos šokai ir jų mokymas (Jonavos J. Miščiukaitės meno mokyklos istorinių šokių kolektyvas, vadovė Živilė Antanavičienė).

16 val. KMN terasoje – lėlių teatro spektaklis „Kvaila žąsis“ pagal V. Sutejovo pasaką ir lietuvių liaudies tautosaką (Lėlių teatras „ČIZ“, Rokiškio raj. Bajorų kultūros centras).

18 val. KMN Koncertų salėje – „Orchestra Duo“ debiutas (smuikininkas Vilhelmas Čepinskis ir Alytaus muzikos mokyklos jaunimo simfoninis orkestras „Svajonė“, orkestro vadovai: Daiva Martikonytė, Justina Jočytė-Orinienė, Pranas Stepanovas; koncerto dirigentai: Pranas Stepanovas ir Daiva Martikonytė).

16 d., pirmadienį, – MENO MYLĘTOJAMS ir visiems kitiems...

16 val. Roberto Antinio ir sūnaus Roberto skulptūrų skvere prie KMN – akcija „Dūstančios skulptūros“: iškilmingas Roberto Antinio ir sūnaus Roberto skulptūrų svystumas remontui (Robertas Antinis, Kauno stygių kvartetas, menininkai).

18 val. KMN Koncertų salėje – monospektaklis „I Love You, Maria“ pagal Dario Fo pjese „Aš laukiu tavęs, mylimasis“, kviečiantis pasitelkti saviironiją ir humorą kovoje su rutina ir nemeile (Šilutės kamerinis dramos teatras, režisierius Sergėjus Paciukas, aktorė Lina Rastokaitė).

Dalyvavimas „Meno dienose“ – neapmokestiniamas.

15 d., sekmadienį, 11.30 val. Kauno Šv. Jurgio Kankinio bažnyčioje (Papilio g. 7) – XXVII knygos mėgėjų draugijos naujos knygos „Kryždirbystės kūriniai ir mediniai paminklai: piešiniai“ sutiktuvės ir parodos pristatymas. Dalyvaus autorius dailininkas architektas Jonas Lukšė, dailininkas Vladimiras Beresniovas, knygos redaktorius rašytojas Laimonas Inis, menotyrininkė dr. Jolanta Zabulytė, europarlamentarė Radvilė Morkūnaitė, teologijos dr. kun. Saulius Paulius OFM. Fleita ir klarnetu gros Lidija Gomolickaitė-Grudzinskaitė, Audrius Barniškis.

In memoriam

Arūnas ŽEBRIŪNAS

(1930 08 08 – 2013 09 09)

Eidamas 84-uosius metus mirė lietuvių kino režisierius, scenaristas Arūnas Žebriūnas.

A. Žebriūnas gimė 1930 m. rugpjūčio 8 d. Kaune. 1955 m., tuo mete įstojo į Dailės instituto baigęs architektūrą, gavo paskyrimą dirbtį dailininku Lietuvos kino studijoje.

Kaip kino režisierius debiutavo 1960-aisiais filmu „Paskutinis šūvis“.

A. Žebriūnas priklauso lietuviško kino „mohikanų“ kartai, kuri stovėjo prie mūsų kino ištaikų ir savo kūryba gludino nacionalinio charakterio bei estetinės patirties bruozus, žvalgėsi naujų nebanalių temų, nebijojo eksperimentuoti ir aukštai iškélé lietuviško kino kartelę. A. Žebriūnas greitai surado individualų stiliumi, apibrėžė jį dominancias problemas, nors kartais su dideliu malonumu azartiškai stengėsi iš jų ištrūkti.

Geriausiuose filmuose režisieriu pavyko iškūnyti savo išskirtinį „žebriūnišką“ požiūrį į pasaulį ir tobulinti lietuviško „poetinio realizmo“ stilistiką, pradėtą Vytautu Mikalauskui „Žydrojuoju horizontu“ (1957).

Etaloniniu ankstyvosios režisieriaus kūrybos filmu tapo Didžiuoju prizu Kanuose (Prancūzija) ir „Sidakabinės burės“ prizu Lokarne (Šveicarija) apdovanojant „Paskutinė atostogų diena“. Poetine kalba čia prabilta apie tikrasias bei tariamas gyvenimo vertėbes, labiausiai akcentuojant vidinių žmogaus grožį. Tuo metu materializmo bacilomis dar neužsikrečiusiems lietuviams šios problemas buvo labai aktualios. Platesnis „Paskutinės atostogų dienos“ rezonansas už mūsų šalies ribų tik patvirtino, kad filmo problematika įdomi ir svarbi ne tik mums.

Filmas „Gražuolė“ ir jo pagrindinė herojė ivertinti IV sajunginiame kino festivalyje Minske (1970), o „Naktibalda“ (1973) gavo diplomą už kūrybinius ieškojimus VII sajunginiame kino festivalyje Baku (1974). Tais pačiais 1974 m. sukurta ir garsioji „Velniu nuotaka“, apdovanota IX sajunginiame kino festivalyje Frunzėje. „Riešutų duona“ (1977) ivertinta prizu už režisūrinių meistriškumo savitumą XI sajunginiame kino festivalyje Jerevane (1978).

2011 m. režisierius A. Žebriūnas pagerbtas Nacionaline kultūros ir meno premija „už kūrybą, klojusių pamatus lietuvių poetiniam kinui, nepakartojama kalba visais laikais teigusią aukščiausias humanistines vertėbes“.

Mirus mylimai mamai, nuoširdžiai užjaučiame rašytoją Algirdą Pocių.
Lietuvos rašytojų sąjunga

Algimanto ALEXANDRAVIČIAUS
nuotrauka

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negrąžiname.

Vyriausiasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujienų redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakuciūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgos, korektūra – Neringa Butnoriūtė –

tel. (8-627) 54244

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Jurga Tumasonytė (publicistika)

Aldona Žemaitytė (publicistika)

Romualdas Rakauskas (fotografija)

Eugenija Žakienė (muzika)

Gediminas Jankauskas (kinas)

Gediminas Jankus (teatras)

Zenonas Baltrušis (fotografija)

Lina Navickaitė (kalba)

Réméjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

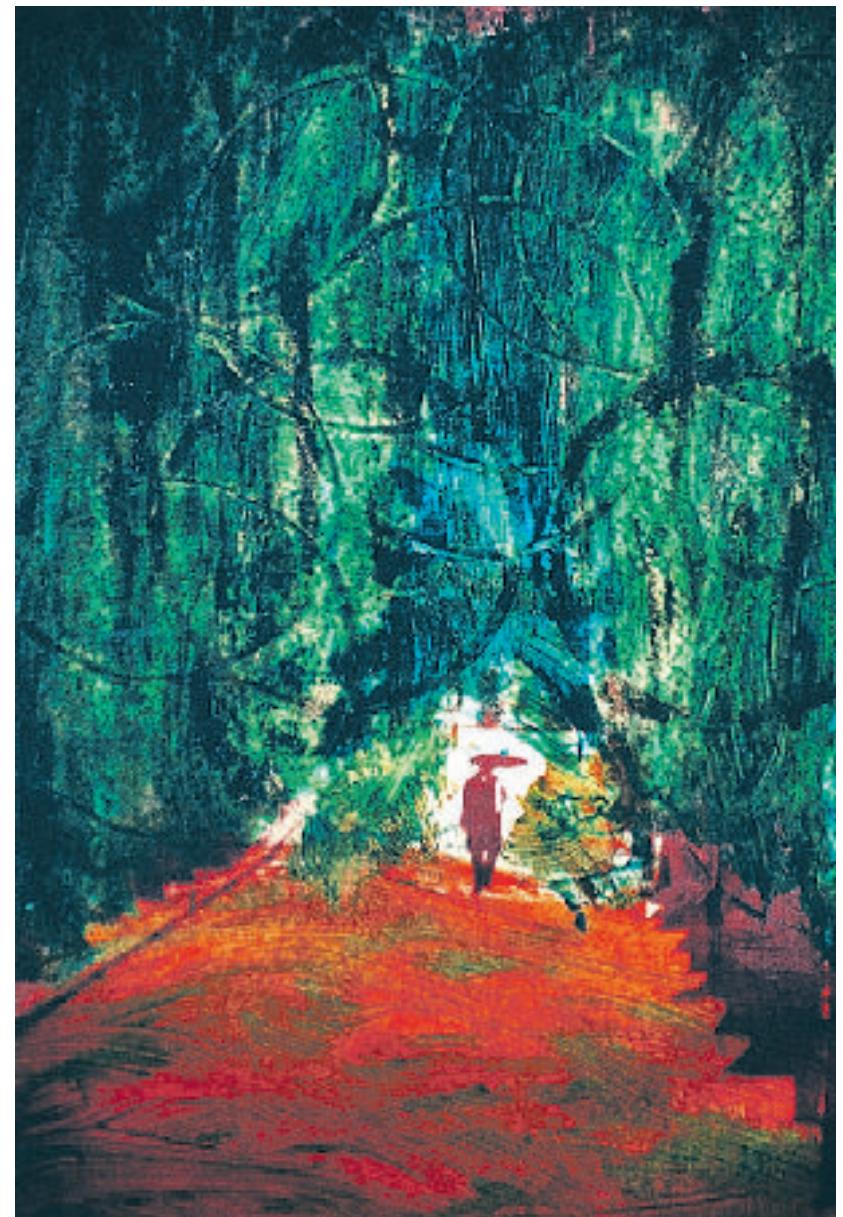
KAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖ

SPAUDOS, RADISO IR
TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 14730001002256121 — einamoji saskaita;
LT 09730001002230312 — biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Rugsėjo 10 d. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje atidaryta Mildos Kiaušaitės fotografijų paroda „Beveidžiai, arba intensyvios mintys“.

Vytauto Didžiojo universitete filosofiją studijuojanti M. Kiaušaitė fotografuoti pradėjo būdama trylikos. Fotografijos mokési pas Tatjaną ir Joną Kuzminus. Vadovą paskatinta M. Kiaušaitė dalyvavo įvairiuose fotografijos konkursuose, ne kartą tapo jų laureate. Fotografijų konkurse „Debiutas 2012“ pelnė antrą vietą ir galimybę surengti Kultūros rėmimo fondo finansuojamą personalinę parodą „Beveidžiai, arba intensyvios mintys“, jau eksponuotą Vilniaus fotografijos galerijoje ir Birštone, o dabar atkeliavusią į Kauną. Jaučioji fotografė ankščiau jau yra surengusi asmenines parodas „Varno pasašos“ bei „Odė žmogiškumui“.

Parodoje M. Kiaušaitė pristato dvi darbų serijas. Pirmojoje, „Beveidžiai, arba intensyvios mintys“, kalbama apie stiprius emocinius sukrėtimus, patirtis, kurios žmones skiria arba suartina. Tai tarpdisciplininiai darbai, gimstantys tuomet, kai įprastų vaizdų ir žodžių neužtenka. Vidinė drama išsiveržia ryškiais, ekspresyviais spalvų potėpiais, lyg aura apsupančiais nuotraukų veikėjus. Netekę veidų jie tampa autorės minčių fantomais, iškūnijimais ir sykiu – bendražmogiškumo simboliais. Antrojoje serijoje „Iškreipta atmintis“ M. Kiaušaitė, pasitelkdama fotografiją ir jos analogines technikas, nagrinėja atminties fenomeną. Atmintis – tai vieta, kurioje „dabar“ susitinkame su išėjusiuoju, jį apmastome. Tačiau atmintyje gyvenanti dabartis niekada nėra tikroji, ji dengiasi laiko patina, todėl pamažu blunka detaliės, kinta prasmė. Ji, kaip ir fotografija, renkasi, ką išsaugoti, prikurti, ko atsisakyti. Atmintis apgauna, bet sykiu ji negali kliaidinti, nes nepažįsta tiesos. Kita vertus, ar yra kokia kita tiesa, nei toji, gyvenanti atmintyje?..

